

Національна школа суддів України

СЕМІНАР

КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ: ПРАКТИКА РОЗГЛЯДУ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ

м. Київ, 1 березня 2016 року,
м. Харків, 16-17 червня 2016 року,
м. Київ, 10 листопада 2017 року

Деякі практичні аспекти застосування законодавства у сфері корпоративного права.

Питання, що виникають при розгляді корпоративних спорів.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
I	Питання, пов'язані з діяльністю акціонерних товариств		
1	Чи потрібно залучати всіх учасників приватного акціонерного товариства під час розгляду справи за позовом акціонера про переведення на акціонера чи іншу особу прав та обов'язків покупця акцій у зв'язку з наявністю переважного права на придбання акцій?	<ul style="list-style-type: none"> Потрібно, оскільки переважним правом на придбання акцій наділено усіх акціонерів. 	<ul style="list-style-type: none"> Ч.2 ст.7 Закону «Про акціонерні товариства» 2. Статутом приватного акціонерного товариства може бути передбачено переважне право його акціонерів на придбання акцій цього товариства, що пропонуються їх власником до відчуження третій особі. ... П. 4.26 Постанови Пленуму ВГСУ № 4 від 25.02.2016 4.26. Господарський суд під час вирішення спору, пов'язаного з порушенням переважного права акціонерів ПрАТ на придбання акцій, що продаються (акціонерів ПАТ – у процесі приватного розміщення простих акцій), повинен залучати до участі у справі усіх акціонерів

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>цього товариства, оскільки переважним правом на придбання акцій наділено всіх акціонерів.</p> <p>Господарським судам також необхідно враховувати положення статуту АТ, які визначають порядок реалізації акціонерами товариства переважного права на придбання акцій, що продаються. У разі відсутності у статуті товариства таких положень суд задовольняє заявлені вимоги акціонерів про переведення на них прав покупців акцій пропорційно кількості акцій, якими вони володіють.</p>
2	<p>Акціонерним товариством проведено загальні збори акціонерів, за наслідками чого оформлено протокол.</p> <p>У протоколі загальних зборів акціонерів відображено лише хід обговорення кожного з питань, однак не відображено результату голосування. Крім того, зазначено, що розгляд питань порядку денного відкладено.</p> <p>Чи підлягає до задоволення позов про визнання недійсним вказаних рішень загальних зборів акціонерів, оформлених протоколом?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Виходячи з протоколу, можна припустити, що рішення на зборах не прийнято, отже предмет спору відсутній. • Якщо позивач знає, що рішення були прийняті згодом, на наступних зборах, проте не має доказів цього, він має подати клопотання про витребування господарським судом доказів відповідно до ст. 38 ГПК. 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 38 ГПК. Витребування доказів <p>Сторона або прокурор у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування господарським судом доказів.</p> <p>У клопотанні повинно бути зазначено:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) який доказ витребується; 2) обставини, що перешкоджають його наданню; 3) підстави, з яких випливає, що цей доказ має підприємство чи організація; 4) обставини, які може підтвердити цей доказ. <p>У разі задоволення клопотання суд своєю ухвалою витребує необхідні докази.</p> <p>...</p>
3	<p>Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7 квітня 2015 року № 289-VIII викладено у новій редакції ст.71 Закону</p>	<ul style="list-style-type: none"> • За попередньої редакції почалася складатися практика, за якою прийняття вищим органом товариства «рішення про вчинення» правочину розглядалося як таке, що зобов'язує товариство вчинити правочин. 	

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>«Про акціонерні товариства». Зокрема, у цій статті замість колишнього терміну «рішення про вчинення» правочину, щодо вчинення якого є заінтересованість, використовується термін «рішення про надання згоди на вчинення» правочину, щодо вчинення якого є заінтересованість. Які зміни у регулюванні сталися?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Водночас така практика навряд чи була б розумною. Якщо з моменту прийняття «рішення про вчинення» правочину до моменту, коли його може бути укладено, пройшов певний час, за який змінилася кон'юнктура ринку, і правочин перестав бути вигідним для товариства, то виконавчий орган має мати можливість не вчиняти правочин. • Тому законодавець вніс зміни, або було зрозуміло, що йдеться лише про надання згоди на вчинення правочину, а остаточне рішення щодо доцільності його вчинення приймає виконавчий орган. 	
4	<p>Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7 квітня 2015 року № 289-VIII викладено у новій редакції ст.72 Закону «Про акціонерні товариства». Виникає питання про те, яким є значний правочин, правочин, щодо якого є заінтересованість, вчинений з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення – нікчемним, оспорюваним чи неукладеним?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Значний правочин, правочин, щодо якого є заінтересованість, вчинений з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення є неукладеним. • Такий висновок впливає з ч.1 ст.72 Закону, відповідно до якої цей правочин за загальним правилом не створює, не змінює, не припиняє цивільні права та обов'язки. • Тому такий правочин не може визнаватися судом недійсним. • Водночас законодавець передбачив конвалідацію такого правочину, якщо в подальшому він буде схвалений товариством, причому виключно в порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення. • Політико-правове підґрунтя підходу таке. Трапляються випадки, коли навіть 	<ul style="list-style-type: none"> • Закон «Про акціонерні товариства» Стаття 72. Вчинення значного правочину та правочину, щодо якого є заінтересованість, з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення 1. Значний правочин, правочин, щодо якого є заінтересованість, вчинений з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки акціонерного товариства лише у разі подальшого схвалення правочину товариством у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення. 2. Подальше схвалення правочину товариством у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки акціонерного товариства з моменту вчинення цього правочину.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>несхвалений правочин згодом виявиться вигідним для товариства. Крім того, трапляються випадки, коли несхвалений правочин не є вигідним для товариства, але у зв'язку з тим, що він повністю чи частково виконаний, застосування наслідків, передбачених ст.ст.1212, 1214 ЦК, може виявитись ще більш не вигідним для товариства, ніж його «зцілення». До речі, в останньому випадку схвалення правочину не виключає стягнення збитків з посадових осіб, винних у вчиненні правочину з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Власне, вчинення посадовою особою правочину з порушенням порядку його вчинення, тобто без згоди з боку іншого органу, означає вчинення правочину з перевищенням повноважень, бо посадова особа не мала повноважень на вчинення такого правочину. Ст.72 Закону «Про акціонерні товариства» є дуже близькою за змістом до ст.241 ЦК. Відмінності такі. По-перше, ст.72 не передбачає схвалення правочину шляхом вчинення конклюдентних дій, бо такі дії вчиняються виконавчим органом або підконтрольними йому працівниками, а не тим органом, який вправі надавати згоду. По-друге, схвалення має бути здійснене виключно у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на вчинення правочину. 	<ul style="list-style-type: none"> • Цивільний кодекс Стаття 241. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень <ol style="list-style-type: none"> 1. Правочин, вчинений представником з перевищенням повноважень, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє, лише у разі наступного схвалення правочину цією особою. Правочин вважається схваленим зокрема у разі, якщо особа, яку він представляє, вчинила дії, що свідчать про прийняття його до виконання. 2. Наступне схвалення правочину особою, яку представляють, створює, змінює і припиняє цивільні права та обов'язки з моменту вчинення цього правочину. <ul style="list-style-type: none"> • Цивільний кодекс Стаття 92. Цивільна дієздатність юридичної особи <p>...</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, зобов'язана діяти в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень. У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, коли юридична особа доведе, що третя особа знала чи за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження. 4. Якщо члени органу юридичної особи та інші особи, які відповідно до закону чи установчих документів виступають від імені юридичної особи, порушують свої обов'язки щодо представництва, вони несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<ul style="list-style-type: none"> У разі несхвалення правочину товариством у порядку, встановленому для прийняття рішення про надання згоди на його вчинення, спосіб захисту залежатиме від добросовісності контрагента. Якщо правочин укладений з особою, яка знала чи за всіма обставинами не могла не знати про необхідність схвалення правочину та про те, що такого схвалення не було (наприклад, з пов'язаною особою), то спосіб захисту вбачається у витребуванні майна (ч.1 ст.1212 ЦК), якщо ж контрагент діяв добросовісно – майно повернути неможливо (абзац другий ч.3 ст.92 ЦК), і товариство може стягнути збитки з посадових осіб, винних у вчиненні правочину з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення (ч.4 ст.92 ЦК). <p>При цьому в будь-якому разі вимога про визнання правочину недійсним є неналежним способом захисту, а відповідний позов не може бути задоволений.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Цивільний кодекс <p>Стаття 1212. Загальні положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави</p> <p>1. Особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуте, згодом відпала.</p> <p>...</p>
5	<p>1) Чи може на цей час бути визнаний недійсним правочин з підстав, передбачених ст.72 Закону України «Про акціонерні товариства» в редакції до 01.05.2016, який укладено протягом дії цієї колишньої редакції, з</p>	<p>1)</p> <ul style="list-style-type: none"> Способи захисту належать до норм матеріального права. Тому якщо правочин із заінтересованістю «вчинено» (підписано) під час дії редакції до 01.05.2016, то слід застосовувати законодавство, що було чинним на той час. Тому може бути подано позов про визнання правочину 	<ul style="list-style-type: none"> Закон «Про акціонерні товариства» в редакції до 01.05.2016: <p>Стаття 72. Наслідки недотримання вимог до порядку вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість</p> <p>1. Правочин, вчинений з порушенням вимог статті 71 цього Закону, може бути визнано судом недійсним.</p> <p>2. Відповідальність за шкоду, заподіяну товариству правочином, вчиненим з порушенням вимог статті 71 цього</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>огляду на викладення цієї норми у новій редакції з виключенням положень про можливість визнання правочинів, щодо яких є заінтересованість, недійсним?</p> <p>2) Чи мають розцінюватись ці зміни як зменшення відповідальності?</p>	<p>недійсним.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Втім, у застосуванні такого способу захисту нема потреби, бо він насправді не призводить до захисту права. Як за чинної, так і за колишньої редакції виконавчий орган не мав повноважень вчиняти правочин із заінтересованістю, якщо наглядовою радою або загальними зборами не прийняте відповідне рішення. Тому за обох редакцій правочин, щодо якого є заінтересованість, вчинений з порушенням порядку прийняття рішення про надання згоди на його вчинення є неукладеним. Тож належним способом захисту буде вимога про повернення майна, набутого без достатньої правової підстави, та/або стягнення збитків з винних осіб. <p>2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зміни, що сталися, не зменшують нічийої відповідальності. Як і раніше, збитки стягуються з винних осіб в повному обсязі. 	<p>Закону, несе особа, заінтересована у вчиненні акціонерним товариством такого правочину.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГК в редакції до 01.05.2016: Стаття 89. Управління господарським товариством ... 4. Посадові особи відповідають за шкоду, заподіяну ними господарському товариству, в межах і порядку, передбачених законом. • ГК в чинній редакції: Стаття 89. Управління господарським товариством ... 2. Посадові особи відповідають за збитки, завдані ними господарському товариству. Відшкодування збитків, завданих посадовою особою господарському товариству її діями (бездіяльністю), здійснюється у разі, якщо такі збитки були завдані: діями, вчиненими посадовою особою з перевищенням або зловживанням службовими повноваженнями; діями посадової особи, вчиненими з порушенням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури прийняття рішень щодо вчинення подібних дій, встановленої установчими документами товариства; діями посадової особи, вчиненими з дотриманням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури прийняття рішень щодо вчинення відповідних дій, встановленої товариством, але для отримання такого погодження та/або дотримання процедури прийняття рішень посадова особа товариства подала недостовірну

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>інформацію;</p> <p>бездіяльністю посадової особи у випадку, коли вона була зобов'язана вчинити певні дії відповідно до покладених на неї обов'язків;</p> <p>іншими винними діями посадової особи.</p>
6	<p>Щодо правового застосування роз'яснень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.07.2009 № 8 «Щодо порядку застосування окремих положень розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» у зв'язку з набранням ним чинності».</p> <p>Чи підлягають застосуванню положення вказаного роз'яснення, зокрема абзаців 17 та 18, до правовідносин, пов'язаних з вчиненням правочинів, щодо яких є заінтересованість (ст.72 Закону України «Про акціонерні товариства» в редакції з 30.04.2009 по 30.04.2011), якщо такі правочини вчинені після набрання чинності Законом України «Про акціонерні товариства», але до</p>	<ul style="list-style-type: none"> Перш за все, роз'яснення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку взагалі не підлягають застосуванню, бо вони не є законами (чи іншими нормативними актами). Згідно з Конституцією України прийняття законів віднесено до повноважень Верховної Ради, а їх офіційне тлумачення – до повноважень Конституційного Суду. Тож роз'яснення Комісії є лише методичними рекомендаціями, які не є ні для кого обов'язковими. Відповідно до усталеної практики вважається, що Закон «Про акціонерні товариства» по 30.04.2011 не поширювався на ті акціонерні товариства, які не привели свою діяльність у відповідність до вимог цього Закону. Зокрема, на такі товариства не поширювались і норми про значні правочини і правочини, щодо яких є заінтересованість. 	<ul style="list-style-type: none"> Пункт 23 статті 7 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні": 23) роз'яснює порядок застосування чинного законодавства про цінні папери та акціонерні товариства;

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	дати приведення діяльності відкритого чи закритого товариства у відповідність до вимог цього Закону та державної реєстрації змін до статуту, чи роз'яснення направлене лише на врегулювання правовідносин в розрізі питань діяльності акціонерних товариств, саме як учасників ринку цінних паперів.		
7	<p>За якою ціною товариство здійснює оплату вартості акцій, якщо в повідомленні неправильно визначена ціна викупу акцій (порушено порядок визначення ціни, передбачений статтею 8 Закону «Про акціонерні товариства», чи відбулися маніпулювання ціною на біржі тощо)? Чи здійснюється оплата все ж за ціною, вказаною у повідомленні, чи за справедливою ціною?</p> <p>Чи необхідно призначати комплексну судову експертизу для визначення ринкової вартості акцій, за вказаних умов?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вказівку закону на оплату вартості акцій за ціною викупу, зазначеною в повідомленні, слід розуміти таким чином, що йдеться про правомірно визначену ціну викупу. Якщо ця ціна визначена невірно, акціонер вправі одержати ціну, визначену відповідно до закону. • Верховний Суд України у постанові від 25 березня 2015 року у справі 3-22гс15 зазначив таке: «Перевіривши ці обставини, суди першої та апеляційної інстанцій правильно визначили, що відповідно до ст. 69 Закону України "Про акціонерні товариства" ринковою ціною не може вважатися ціна акцій, яка ґрунтується на біржових угодах, які вчинені з порушенням закону та містять ознаки маніпулювання на фондовому ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Закон «Про акціонерні товариства»: Стаття 69. Порядок реалізації акціонерами права вимоги обов'язкового викупу акціонерним товариством належних їм акцій 1. Ціна викупу акцій не може бути меншою за ринкову вартість, визначену відповідно до статті 8 цього Закону. Ринкова вартість акцій визначається станом на день, що передує дню опублікування в установленому порядку повідомлення про скликання загальних зборів, на яких було прийнято рішення, яке стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій. Ринкова вартість акцій визначається в порядку, встановленому статтею 8 цього Закону. Договір між акціонерним товариством та акціонером про обов'язковий викуп товариством належних йому акцій укладається в письмовій формі. 2. Акціонерне товариство протягом не більш як п'яти

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>Оскільки у цій справі ціна обов'язкового викупу акцій сформована у незаконний спосіб, то рішення про здійснення викупу акцій відповідачем за такою ціною порушує права та законні інтереси позивача, які охороняються ст. 68 Закону України "Про акціонерні товариства".».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Призначення судової експертизи для визначення ринкової вартості акцій, як і будь-якої судової експертизи, не є обов'язковим і здійснюється на розсуд суду. 	<p>робочих днів після прийняття загальними зборами рішення, що стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій, у порядку, встановленому статутом цього акціонерного товариства, повідомляє акціонерів, які мають право вимагати обов'язкового викупу акцій, про право вимоги обов'язкового викупу акцій із зазначенням:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ціни викупу акцій; 2) кількості акцій, викуп яких має право вимагати акціонер; 3) загальної вартості у разі викупу акцій товариством; 4) строку здійснення акціонерним товариством укладення договору та оплати вартості акцій (у разі отримання вимоги акціонера про обов'язковий викуп акцій). <p>3. Протягом 30 днів після прийняття загальними зборами рішення, що стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій, акціонер, який має намір реалізувати зазначене право, подає товариству письмову вимогу. У вимозі акціонера про обов'язковий викуп акцій мають бути зазначені його прізвище (найменування), місце проживання (місцезнаходження), кількість, тип та/або клас акцій, обов'язкового викупу яких він вимагає. До письмової вимоги акціонером мають бути додані копії документів, що підтверджують його право власності на акції товариства станом на дату подання вимоги.</p> <p>4. Протягом 30 днів після отримання вимоги акціонера про обов'язковий викуп акцій товариство здійснює оплату вартості акцій за ціною викупу, зазначеною в повідомленні про право вимоги обов'язкового викупу акцій, що належать акціонеру, а відповідний акціонер</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>повинен вчинити усі дії, необхідні для набуття товариством права власності на акції, обов'язкового викупу яких він вимагає.</p> <p>Оплата акцій здійснюється у грошовій формі, якщо сторони в межах строків, установлених у цій статті, не дійшли згоди щодо іншої форми оплати.</p>
II	Питання, пов'язані з діяльністю (припиненням діяльності) господарських товариств та інших юридичних осіб		
II.1	Питання, пов'язані з участю у товаристві і проведенням загальних зборів		
8	<p>Як здійснюється оформлення господарюючим суб'єктом документів (протоколів загальних зборів), які підлягають направленню товариством до реєстратора для проведення останнім відповідних реєстраційних дій?</p>	<p>Подається примірник оригіналу або нотаріально засвідчена копія.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.4 ст.17 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»: <ul style="list-style-type: none"> 4. Для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у тому числі змін до установчих документів юридичної особи, подаються такі документи: <ul style="list-style-type: none"> ... 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про зміни, що вносяться до Єдиного державного реєстру, крім внесення змін до інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) юридичної особи, у тому числі кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) її засновника, якщо засновник - юридична особа, про місцезнаходження та про здійснення зв'язку з юридичною особою; ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
9	Чи є безумовною підставою для визнання недійсними загальних зборів відсутність протоколу зборів?	<ul style="list-style-type: none"> • Не є. Протокол – лише письмовий доказ того, що збори відбулися, і того, які рішення прийняті. • Законодавство зобов'язує голову зборів організувати ведення протоколу. Втім, законодавство не відносить протокол до єдиного допустимого доказу. • Не можна надавати голові зборів можливість за власним бажанням чи під примусом скасувати рішення зборів. Як він не склав протокол – можуть бути використані будь-які інші докази того, що збори відбулися, і того, які рішення прийняті. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.6 ст.60 Закону «Про господарські товариства»: <ul style="list-style-type: none"> Голова зборів товариства організує ведення протоколу. Книга протоколів має бути у будь-який час надана учасникам товариства. На їх вимогу повинні видаватися засвідчені витяги з книги протоколів. • Стаття 46 Закону «Про акціонерні товариства. Протокол загальних зборів <ul style="list-style-type: none"> 1. Протокол загальних зборів акціонерного товариства складається протягом 10 днів з моменту закриття загальних зборів та підписується головою та секретарем загальних зборів. 2. До протоколу загальних зборів акціонерного товариства заносяться відомості про: <ul style="list-style-type: none"> ... Протокол загальних зборів, підписаний головою та секретарем загальних зборів, підшивається, скріплюється підписом голови виконавчого органу товариства (у разі колегіального виконавчого органу) або одноособового виконавчого органу. • Стаття 34. Належність і допустимість доказів <ul style="list-style-type: none"> Господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи. Обставини справи, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.
10	Чи можливий розгляд спору про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства по суті вимог за відсутності оригіналу	<ul style="list-style-type: none"> • Оригінал рішення, як і протокол зборів, є лише письмовими доказами того, що збори відбулися, і того, які саме рішення прийняті. • Тож за відсутності оригіналу 	

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	оскаржуваного рішення загальних зборів (протоколу загальних зборів товариства)?	оскаржуваного рішення загальних зборів (протоколу загальних зборів товариства) розгляд спору про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства є можливим.	
11	Чи є підставою для невизнання недійсними загальних зборів відсутність переліку акціонерів на момент зборів?	<ul style="list-style-type: none"> • Не є. Цілком можливо, що акціонери не змінюються роками і добре відомі одне одному. Якщо всі вони належним чином повідомлені про збори, то збори мають вважатись дійсними – незалежно від того, чи всі вони з'явилися на збори. 	
12	<p>Чи є підставою для визнання недійсними загальних зборів порушення порядку повідомлення учасника (акціонера), якщо він взяв участь у зборах?</p> <p>Чи є підставою для визнання недійсними загальних зборів той факт, що питання в порядку денному було викладено не чітко, що унеможливило усвідомлення акціонером суті такого питання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Не є, якщо учасник (акціонер) все ж був вчасно повідомлений (наприклад, замість рекомендованого листа отримав звичайний, і цей факт доведено). • Є, якщо учасник (акціонер) не був вчасно повідомлений. Наприклад, випадково дізнався про збори напередодні і не мав змоги підготуватись до зборів. • У випадку, коли в порядку денному питання були викладено не чітко, що унеможливило усвідомлення акціонером суті такого питання, слід вважати, що це питання не було включене до порядку денного. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч. 10 статті 42 Закону «Про акціонерні товариства»: 10. Загальні збори не можуть приймати рішення з питань, не включених до порядку денного, крім питань зміни черговості розгляду питань порядку денного та оголошення перерви у ході загальних зборів до наступного дня.
13	Чи підлягає задоволенню позов учасника до товариства про визнання недійсним статуту товариства з підстав невідповідності вказаного у ньому переліку учасників дійсному стану речей?	<ul style="list-style-type: none"> • Ні, не підлягає. Такий спосіб захисту не поновлює прав і не захищає інтересів позивача. • Належним способом захисту є спонукання товариства внести зміни до статуту (див. наступне питання). 	<ul style="list-style-type: none"> •

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
14	<p>Яким чином спонукати товариство внести зміни до статуту?</p> <p>Яким чином спонукати товариство зареєструвати ці зміни?</p> <p>Практика свідчить, що зобов'язання товариства вчинити дії є малоефективним та фактично неможливим для виконання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Як розуміти спонукання. Якби рішення про спонукання укласти договір розумілися як зобов'язання відповідача вчинити дії (підписати договір), то такий спосіб захисту був би таким же малоефективним та фактично неможливим для виконання. Якщо ж розуміти так, що судове рішення замінює собою договір, то спосіб чудово працює. • Тож слід діяти за аналогією. Позивач має подати проект змін до статуту (за чинною редакцією Закону про державну реєстрацію зміни до статуту подаються шляхом викладення статуту в новій редакції). В разі задоволення позову суд зазначить у резолютивній частині щось на зразок: «вважати статут викладеним у редакції позивача». • Рішення загальних зборів умовно можна розподілити на ті, які приймаються на розсуд зборів (наприклад, визначення кількісного складу наглядової ради, надання згоди на вчинення правочину із заінтересованістю тощо) та ті, які загальні збори повинні прийняти в силу вимог закону (наприклад, привести статут у відповідність із новим законом, внести зміни до статуту у зв'язку зі зміною складу учасників). • Видається, що суд може прийняти рішення про спонукання товариства в особі зборів прийняти певне рішення лише у разі, якщо 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 4 Закону «Про господарські товариства». Установчі документи товариства Установчі документи повинні містити відомості про ... склад засновників та учасників, ... • Стаття 59 Закону «Про господарські товариства». Компетенція загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю До компетенції зборів товариства з обмеженою відповідальністю крім питань, зазначених у пунктах "а", "б", "г - ж", "и - й" статті 41 цього Закону, належить: ... <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 41 Закону «Про господарські товариства». Вищий орган акціонерного товариства До компетенції загальних зборів належить: ... <ul style="list-style-type: none"> б) внесення змін до статуту товариства, у тому числі зміна розміру його статутного капіталу;

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>з закону випливає, що загальні збори повинні прийняти рішення з питання, яке є спірним (зокрема, внести зміни до статуту, якщо змінився склад учасників).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Якщо є спір між позивачем – особою, яка вважає себе власником частки, і відповідачем – володільцем частки (особою, яка зазначена в ЄДР як учасник), то це – віндикаційний позов. У разі його задоволення суд може зазначити в резолютивній частині щось на зразок «витребувати з відповідача частку на користь позивача». Цього має бути досить реєстратору для внесення відповідних змін до ЄДР (по аналогії з витребуванням нерухомості). 	
15	<p>Чи підлягають розгляду в порядку господарського судочинства (корпоративних спорів) позовні вимоги, які є не корпоративними, а похідними від корпоративних, зокрема вимога про зобов'язання реєстраційну службу внести зміни до установчих документів?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вимога про зобов'язання реєстраційну службу внести зміни до установчих документів може бути самостійною вимогою. Приклад: товариство звернулось до реєстратора за вчиненням реєстраційної дії, а реєстратор неправомірно відмовив або необґрунтовано не вчиняє дію. Такі спори розглядаються за КАСУ. • Якщо розглядається корпоративний спір, то реєстратора не слід залучати до справи в якості відповідача, третьої особи чи в будь-якій іншій якості. Корпоративний спір ніяк не стосується реєстратора. • Водночас реєстратор має вчинити реєстраційну дію, якщо судове рішення тягне за собою зміну відомостей в ЄДР. 	<p>Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 13. Інформаційна взаємодія між Єдиним державним реєстром та інформаційними системами державних органів <p>10. Державна судова адміністрація України забезпечує передачу до Єдиного державного реєстру примірника судового рішення, яке тягне за собою зміну відомостей в Єдиному державному реєстрі, судового рішення про арешт корпоративних прав та про заборону (скасування заборони) вчинення реєстраційних дій - у день набрання рішенням суду законної сили.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 25. Порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій <p>1. Державна реєстрація та інші реєстраційні дії проводяться на підставі:</p> <p>...</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>2) судових рішень, що набрали законної сили та тягнуть за собою зміну відомостей в Єдиному державному реєстрі або заборону (скасування заборони) вчинення реєстраційних дій, а також надійшли в електронній формі від суду або державної виконавчої служби відповідно до Закону України "Про виконавче провадження";</p> <p>...</p>
16	<p>Існують випадки, коли учасник, який має вагому частку в капіталі товариства, ігнорує загальні збори товариства, у зв'язку з чим товариство позбавлене можливості вирішити нагальні питання, пов'язані з його господарською діяльністю. В яких випадках неучасть учасника в загальних зборах товариства є підставою для скасування рішень прийнятих цими зборами?</p> <p>Чи може учасник ТОВ, якому належить 50 % у статутному фонді, звернутись до господарського суду із позовом до іншого учасника ТОВ, якому також належить 50 % у статутному фонді, про зобов'язання останнього взяти участь у загальних зборах товариства (у випадках, коли один з учасників систематично</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На нашу думку, участь у загальних зборах за своєю природою є можливістю акціонера (учасника) формувати волю іншої особи – товариства, тобто повноваженням. Це повноваження не може розглядатися як обов'язок у всіх випадках. Зокрема і з цієї причини закон не містить такого способу захисту, як примушення акціонера (учасника) до участі у зборах. До того ж такий спосіб захисту вочевидь був би неефективним. • Водночас існують випадки, коли учасник навмисно не бере участі у зборах, чим перешкоджає досягненню цілей товариства. Тоді його може бути виключено відповідно до ст.64 ЗУ «Про господарські товариства». • Зокрема, може бути виключений і мажоритарний учасник із найбільшою часткою у статутному капіталі. Наприклад, якщо такому учаснику належить 48% у статутному капіталі, а іншим чотирьом учасникам – по 13%, то їхніх голосів достатньо для виключення мажоритарія (ст.64 Закону «Про господарські 	<ul style="list-style-type: none"> • Пункт 24 Постанови №13 Пленуму Верховного Суду від 24.10.2008 р.: <p>Участь у загальних зборах та голосування на них є правом, а не обов'язком акціонера. Відповідно до статті 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. У зв'язку з цим суди не вправі зобов'язати акціонера (учасника) товариства взяти участь чи зареєструватися для участі у загальних зборах.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 64 Закону «Про господарські товариства». <p>Виключення з товариства з обмеженою відповідальністю. Учасника товариства з обмеженою відповідальністю, який систематично не виконує або неналежним чином виконує обов'язки, або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства, може бути виключено з товариства на основі рішення, за яке проголосували учасники, що володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів учасників товариства. При цьому цей учасник (його представник) у голосуванні участі не бере.</p> <p>Виключення учасника з товариства призводить до наслідків, передбачених статтями 54 і 55 цього Закону.</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>не виконує або неналежним чином виконує обов'язки, не з'являється на загальні збори, що призводить до неможливості здійснення позивачем права на управління товариством через відсутність кворуму, неможливості виконання зборами своїх функцій, неможливості нормального здійснення господарської діяльності та досягнення статутних цілей товариства тощо)? Чи відповідатиме вказана вимога способам захисту порушених прав?</p>	<p>товариства»).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Водночас при виключенні учасника йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. При виключенні мажоритарного учасника це може призвести до фактичної неспроможності товариства продовжувати свою діяльність. Ця обставина може стримувати інших учасників від виключення мажоритарія. • Учасники (акціонери) можуть врегулювати порядок реалізації повноваження на участь у загальних зборах у договорі між учасниками (акціонерами). • Позовна вимога про зобов'язання учасника взяти участь у загальних зборах товариства не здатна (у разі її задоволення) захистити нічийх прав. Тож така вимога не є способом захисту і не повинна розглядатись судом по суті. 	
17	<p>Для визнання рішення загальних зборів товариства недійсним:</p> <p>1) чи має значення, чи могла/ не могла частка учасника (акціонера) істотно вплинути на прийняття рішення, що оскаржується?</p> <p>2) чи необхідно встановити факт порушення цим рішенням прав та законних інтересів учасника</p>	<p>1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не має значення. Якщо право будь-якої особи було порушене – воно підлягає захисту. • Законом не обмежується право акціонера (учасника) на захист залежно від кількості (питомої ваги) акцій (розміру частки) товариства, що йому належать. <p>2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рішення, прийняте з порушенням закону, може бути визнане недійсним. Не може 	<p>1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 16 ЦК. Захист цивільних прав та інтересів судом Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. ... • Стаття 25 Закону «Про акціонерні товариства». Права акціонерів - власників простих акцій Кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	(акціонера) товариства.	<p>бути «незначних» чи «значних» порушень.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Позивач має довести не лише порушення закону при прийнятті рішення, але й порушення його права (ст.1 ГПК). Якщо право не порушене – позов не підлягає задоволенню. • Рішення, що їх приймають збори, можуть тягти різні наслідки, у тому числі і для третіх осіб. Слід мати на увазі, що добросовісна третя особа не повинна страждати від порушень, що сталися при проведенні зборів. Наприклад, якщо збори схвалили значний правочин з третьою особою, а третя особа не знала і не могла знати про відсутність кворуму, то це порушення значення не має (абзац другий ч.3 ст.92 ЦК). 	<p>2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 1 ГПК. Право на звернення до господарського суду. Підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі - підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням. <p>У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постанова №13 Пленуму Верховного Суду від 24.10.2008 р.: <p>...</p> <p>11. ...При вирішенні корпоративного спору господарський суд повинен встановити наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або законного інтересу, на захист якого подано позов, а також з'ясувати питання про наявність чи відсутність факту їх порушення або оспорювання. Не можна задовольняти позовні вимоги щодо захисту права, яке може бути порушено у майбутньому і щодо якого невідомо, чи буде воно порушено, зокрема вимоги про припинення дій шляхом заборони чинити перешкоди позивачу стосовно участі у загальних зборах на майбутнє.</p> <ul style="list-style-type: none"> • абзац другий ч.3 ст.92 ЦК):

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, коли юридична особа доведе, що третя особа знала чи за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження.</p>
18	<p>Чи слід враховувати голоси, віддані представником акціонера (учасника), якщо він проголосував всупереч вказівкам акціонера (учасника), викладеним у довіреності?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Представництво у голосуванні не підпадає під визначення ч.1 ст.237 ЦК. Втім, за аналогією можна визначити це представництво як можливість представника сформулювати волевиявлення від імені акціонера (учасника) - довірителя. • Хоча довіритель і може сформулювати певні вказівки повіреному, вони не мають відношення до третіх осіб. Зокрема, довіритель може дати вказівки не чітко, орієнтовно, задати лише певний напрямок, в якому має діяти представник. Більше того, довіритель може змінити вказівки, зокрема і в усній формі. • Звідси випливає, що довіреність взагалі не може містити вказівки представнику. • Вони можуть міститися, наприклад, у договорі доручення, у наказі начальника підлеглому, якщо представник зв'язаний трудовими відносинами чи є службовцем. Як вже зазначалось, вказівки можуть бути і усними. В будь-якому разі треті особи не повинні входити у зміст вказівок. • Таким чином, вказівки представнику, які містяться в довіреності, за загальним правилом мають ігноруватись. Як представник проголосував, так і слід 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 ст.237 ЦК. Поняття та підстави представництва. <ol style="list-style-type: none"> 1. Представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. ... • Ч.3 ст.244 ЦК. Представництво за довіреністю <ol style="list-style-type: none"> 3. Довіреністю є письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>враховувати голоси акціонера (учасника).</p> <ul style="list-style-type: none"> Від цього слід відрізняти випадки, коли довіритель вже до зборів сформував свою волю щодо голосування, і пише в «довіреності»: по цьому питанню – за, по цьому – проти. За правовою природою така «довіреність» не є довіреністю, а є письмовим волевиявленням, сформованим самим акціонером (учасником). «Представник» не є представником, а є нунцієм – посильним, який лише вручає письмове волевиявлення акціонера (учасника) зборам. У такому випадку слід зараховувати голоси так, як вказав акціонер (учасник), незалежно від того, як «проголосував» «представник». Іншими словами, це є спосіб голосування акціонера (учасника) у письмовій заочній формі. Такий спосіб голосування не встановлений законом, але він сформований звичаєм. 	
19	<p>Проблемні аспекти визначення кворуму загальних зборів акціонерів товариства та учасників товариства. Встановлення обставин наявності кворуму на загальних зборах, в яких приймав участь представник учасника (акціонера) товариства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> У ст.39 Закону «Про акціонерні товариства» терміном «представник» охоплюються два різних поняття. По-перше, це власне представник, який уповноважений формувати волю і волевиявлення акціонера. По-друге, це особа, яка має завдання щодо передачі зборам вже сформованого волевиявлення акціонера (посильний). Незалежно від того, чи є представник власне представником за довіреністю, чи він є посильним для передачі вже сформованого волевиявлення учасника, 	<ul style="list-style-type: none"> Закон «Про акціонерні товариства»: Стаття 39. Представництво акціонерів 1. Представником акціонера на загальних зборах акціонерного товариства може бути фізична особа або уповноважена особа юридичної особи, а також уповноважена особа держави чи територіальної громади. Посадові особи органів товариства та їх афілійовані особи не можуть бути представниками інших акціонерів товариства на загальних зборах. Представником акціонера - фізичної чи юридичної особи на загальних зборах акціонерного товариства може бути інша фізична особа або уповноважена особа юридичної

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>присутність цієї особи на зборах свідчить про те, що учасник взяв участь у зборах, бо мав змогу довести до зборів своє волевиявлення (сформоване чи то представником, чи то самостійно), і тому його частку слід врахувати при визначенні кворуму.</p>	<p>особи, а представником акціонера - держави чи територіальної громади - уповноважена особа органу, що здійснює управління державним чи комунальним майном.</p> <p>2. Акціонер має право призначити свого представника постійно або на певний строк. Акціонер має право у будь-який момент замінити свого представника, повідомивши про це виконавчий орган акціонерного товариства.</p> <p>3. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах, видана фізичною особою, посвідчується нотаріусом або іншими посадовими особами, які вчиняють нотаріальні дії, а також може посвідчуватися депозитарною установою у встановленому Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку порядку. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах від імені юридичної особи видається її органом або іншою особою, уповноваженою на це її установчими документами.</p> <p>Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах акціонерного товариства може містити завдання щодо голосування, тобто перелік питань, порядку денного загальних зборів із зазначенням того, як і за яке (проти якого) рішення потрібно проголосувати. Під час голосування на загальних зборах представник повинен голосувати саме так, як передбачено завданням щодо голосування. Якщо довіреність не містить завдання щодо голосування, представник вирішує всі питання щодо голосування на загальних зборах акціонерів на свій розсуд.</p> <p>Акціонер має право видати довіреність на право участі та голосування на загальних зборах декільком своїм представникам.</p> <p>Акціонер має право у будь-який час відкликати чи</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			замінити свого представника на загальних зборах акціонерного товариства.
20	Якими нормами права судам слід керуватися при розгляді спорів про виплату частки статутного капіталу при виході учасника із складу товариства, виходячи із ринкової чи балансової вартості?	<ul style="list-style-type: none"> • Баланс не завжди відбиває дійсну (ринкову) вартість майна товариства. Необхідно визначити вартість бізнесу, тобто вартість підприємства як єдиного майнового комплексу (ст.191 ЦК). • Якщо позивач не надав обґрунтованого розрахунку суми – позовна заява підлягає поверненню згідно п.3 ст.63 ГПК. У таких спорах (як і, наприклад, у спорах про стягнення збитків) неможливо абсолютно точно визначити суму – у переважній більшості випадків вона буде оціночною. Якщо позивач навів оціночну суму частки та зазначив порядок її обчислення – позов розглядається по суті. • Призначення експертизи не завжди доцільне через відсутність/недостатність даних. • Позивач може самостійно визначити оціночну вартість або скористатися послугами суб'єкта оціночної діяльності. Використовуються всі джерела, що заслуговують на увагу, і прямо чи опосередковано дозволяють оцінити вартість бізнесу (податкова, статистична звітність тощо). • Суд оцінює дані, надані позивачем та відповідачем, за своїм внутрішнім 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 148 ЦК. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю ... 2. Учасник, який виходить із товариства з обмеженою відповідальністю, має право одержати вартість частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі товариства. ... Порядок і спосіб визначення вартості частини майна, що пропорційна частці учасника у статутному капіталі, а також порядок і строки її виплати встановлюються статутом і законом. • Стаття 54 Закону «Про господарські товариства». Оплата вартості майна при виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю При виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. • Ст.63 ГПК. Повернення позовної заяви Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду, якщо: ... 3) у позовній заяві не вказано обставин, на яких ґрунтується позовна вимога, доказів, що підтверджують викладені в заяві обставини, обґрунтований розрахунок стягуваної чи оспорюваної суми;

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>переконанням (ст.43 ГПК).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Якщо відповідач ухиляється від надання даних – суд приймає рішення на підставі наявних даних, зібраних позивачем (самостійно чи за сприяння суду (ст.38 ГПК)). • Приклад: рішення Високого Суду Англії M vs. M [2013] EWHC 2534 (Fam). (Е.Шостранд. Развод по-английски: трасты и «корпоративная вуаль» https://issuu.com/spplaw/docs/_____ - _____). 	<p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Е.Шостранд. Развод по-английски: трасты и «корпоративная вуаль»: «...суд критически отнесся к факту непредоставления экс-супругом информации в целях раскрытия его истинного финансового положения и, изучив обстоятельства дела и заслушав свидетелей, пришел к выводу, что помимо перечисленных активов у него имеются и другие, установит местонахождение и стоимость которых невозможно. <p>Также от внимания суда не ускользнул ряд других значительных моментов. ... экс-супруг ... не принимал активного участия в судебном процессе: не являлся на слушания и не выполнял касающиеся его решения и указания суда. При этом он вел активную закулисную игру, руководя действиями компаний-ответчиков в рамках процесса, а также перебрасывая структуры своих компаний из одной офшорной юрисдикции в другую ... Отслеживающей эти «виражи и маневры» команде юристов экс-супруги пришлось изрядно потрудиться, чтобы не потерять след «уплывающих» активов, что обошлось ей в баснословную сумму - как минимум, в 1.4 млн. фунтов.</p> <p>... принятое судом решение о полном удовлетворении требований экс-супруги вряд ли может вызвать удивление. Ей были присуждены все находящиеся на территории Великобритании объекты недвижимости, записанные на соответствующую компанию-ответчика, и сумму в размере 38 млн. фунтов – эквивалент стоимости приблизительно половины находящихся на территории России объектов недвижимости (бизнес-активов), принадлежащих экс-супругу (как установил суд) на правах бенефициарного собственника, а также ряд других выплат».</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
21	<p>Досить часто у осіб, що є засновниками господарських товариств, не вистачає грошових коштів для формування статутного капіталу такого товариства. Можливість формування статутного капіталу шляхом внесення нематеріальних активів дозволяє створити юридичну особу без залучення додаткових грошових коштів. При цьому в якості нематеріальних активів можуть виступати майнові права на об'єкти інтелектуальної власності.</p> <p>Яким чином статутний капітал може виконувати гарантійну функцію, якщо учасники можуть використати завищену оцінку негрошових вкладів?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Статутний капітал товариства не слід плутати з майном товариства. • Статутний капітал – це розрахункова величина, яка дорівнює сумі вартостей вкладів учасників (тих, що вже внесені, та тих, що підлягають внесенню). Вкладами ж є майно, яке передається у власність товариства. • На момент створення товариства все його майно складається з вкладів учасників (тих, що внесені, і тих, що ще не внесені – у якості прав вимоги). Тож на цей момент статутний капітал і вартість майна товариства співпадають. • Після створення товариства воно починає діяти. В результаті діяльності вартість майна товариства завжди змінюється (в той чи інший бік). А статутний капітал лишається незмінним (доки він не буде змінений рішенням зборів). • Тому статутний капітал вказує лише, якою була вартість майна товариства на момент створення, і не дає жодної інформації про те, яка вартість майна зараз. Інформацію про це дає розмір чистих активів. <p>Звідси випливає, що гарантійної функції статутний капітал не має.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стосовно формування капіталу фінансових установ (банки, страхові компанії тощо), то ці питання врегульовуються спеціальним законодавством. Наприклад, формування та збільшення статутного капіталу банків 	<ul style="list-style-type: none"> • П.1 ч.1 ст.115 ЦК. Майно господарського товариства <p>1. Господарське товариство є власником:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу; ... <ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 ст.144 ЦК. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю <p>1. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю складається із вкладів його учасників. Розмір статутного капіталу дорівнює сумі вартості таких вкладів.</p> <p>Статутний капітал товариства визначає мінімальний розмір майна товариства, що гарантує інтереси його кредиторів.</p> <p>...</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		здійснюється шляхом грошових внесків (ст.32 Закону «Про банки і банківську діяльність»).	
22	Чи є за своєю правовою природою заява про відсутність претензій до господарського товариства відмовою від отримання вартості частини майна, пропорційної частці учасника у статутному капіталі у разі прийняття рішення про вихід з товариства?	<ul style="list-style-type: none"> • Видається, що відповідь на питання буде залежати від оцінки доказів судом. • Залежно від обставин справи, заява про відсутність претензій може як свідчити, так і не свідчити про прощення боргу – звільнення учасником товариства від його обов'язків (ст. 605 ЦК) щодо сплати вартості частини майна при виході з товариства. 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 43 ГПКУ. Оцінка доказів Господарський суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді в судовому процесі всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають для господарського суду заздальгідь встановленої сили. Визнання однією стороною фактичних даних і обставин, якими інша сторона обґрунтовує свої вимоги або заперечення, для господарського суду не є обов'язковим. • Цивільний кодекс Стаття 605. Припинення зобов'язання прощенням боргу 1. Зобов'язання припиняється внаслідок звільнення (прощення боргу) кредитором боржника від його обов'язків, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора.
23	З якого моменту є обґрунтованим нарахування 3% річних та інфляційних втрат на суму вартості частини майна, пропорційної частці учасника у статутному капіталі, яка підлягає виплаті у разі виходу з товариства, якщо учасник не звертався з вимогою про виплату вартості частки?	<ul style="list-style-type: none"> • Учасник не повинен звертатися з вимогою про виплату вартості частки • В силу закону виникає обов'язок товариства виплатити колишньому учаснику вартість частини майна товариства, пропорційну його частці у статутному капіталі, у строк 12 місяців. В учасника виникає кореспондуюче право вимоги. • Якщо учасника неможливо знайти - товариство може перерахувати вартість 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 54 Закону «Про господарські товариства». Оплата вартості майна при виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю При виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. Виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу. На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі. • Ч.2 ст. 625 ЦК. Відповідальність за порушення грошового

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		частини майна у депозит нотаріуса.	зобов'язання ... 2. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.
24	Чи є вимоги учасника при виході з товариства з обмеженою відповідальністю про виплату вартості частини майна товариства, пропорційної його частці у статутному фонді грошовими зобов'язаннями у розумінні Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»?	<ul style="list-style-type: none"> • Зобов'язання по виплаті вартості частки учасника, що вийшов з товариства, виникає одночасно з припиненням статусу учасника. Тобто, якщо є таке зобов'язання, то колишній учасник - вже не учасник. Його вимоги, що виникли з такої участі до порушення провадження у справі про банкрутство, треба сприймати як кредиторські. • Такий кредитор не може ініціювати порушення справи про банкрутство. 	<p>Закон «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ст.1. Визначення термінів. <p>...</p> <p>грошове зобов'язання - зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань відносяться також зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, що виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях. До складу грошових зобов'язань боржника, в тому числі зобов'язань щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції, визначені на дату подання заяви до господарського суду, а також зобов'язання, які виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, зобов'язання з виплати авторської винагороди, зобов'язання перед засновниками</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>(учасниками) боржника - юридичної особи, що виникли з такої участі. Склад і розмір грошових зобов'язань, у тому числі розмір заборгованості за передані товари, виконані роботи і надані послуги, сума кредитів з урахуванням відсотків, які зобов'язаний сплатити боржник, визначаються на день подання до господарського суду заяви про порушення справи про банкрутство, якщо інше не встановлено цим Законом;</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ч.7 ст. 45. Черговість задоволення вимог кредиторів <p>7. У разі якщо господарським судом винесено ухвалу про ліквідацію юридичної особи - банкрута, майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається власникові...</p>
25	<p>Які норми мають застосовуватись при виході учасника з ТОВ – норми законодавства про господарські товариства чи ст.11 Закону України "Про режим іноземного інвестування"?</p> <p>Чи може іноземний акціонер вийти з АТ на підставі ст.11 згаданого Закону?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Законодавство має тлумачитись розумно і таким чином, щоб забезпечити справедливий результат. • Ст.11 при буквальному тлумаченні в переважній більшості випадків цього результату не дасть. • Приклад1: доходи – сукупність всіх надходжень, без врахування здійснених видатків та несплачених ще боргів. Для будь-якого працюючого підприємства дохід значно перевищує всі активи підприємства. Тож товариство не зможе розплатитись і збанкрутує на шкоду іншим учасникам. До того ж серед учасників можуть бути й інші іноземці. Таким чином, той іноземець, хто перший вийшов, позбавить інших іноземців їх інвестицій. • Приклад2: пріоритет ст.11 означає, що 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 11 Закону України "Про режим іноземного інвестування": У разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України. • Ст.54 Закону «Про господарські товариства». Оплата вартості майна при виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю. При виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>іноземний акціонер може вийти з АТ, що вочевидь суперечить усталеному підходу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спеціальні правила для іноземців порушують принцип рівності учасників. • Тож оптимальний спосіб тлумачення – скористатись оборотом ст.11 «...якщо інше не встановлено законодавством ...». І не застосовувати ст.11 ніколи. 	<p>Виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу. На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі.</p> <p>Учаснику, який вибув, виплачується належна йому частка прибутку, одержаного товариством в даному році до моменту його виходу. Майно, передане учасником товариству тільки в користування, повертається в натуральній формі без винагороди.</p>
26	<p>Чи діє переважне право акціонерів (учасників) під час примусової реалізації акцій, частки?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Не діє. Законодавство імперативно визначає спеціальний порядок примусового продажу, в якому нема місця переважному праву. • Більше того, у ч.3 ст.50 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» міститься пряма заборона на використання переважного права. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.3 ст.50 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: 3. На аукціоні не може бути використано переважне право купівлі майна, крім випадків, передбачених законом.
II.2	<i>Питання щодо корпоративних прав</i>		
27	<p>З якого моменту особа набуває статусу учасника товариства - з моменту реєстрації змін чи з моменту прийняття рішення товариства, а якщо відплатний договір - з моменту договору чи потрібне рішення загальних зборів товариства?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Слід розрізняти право на частку (акцію) та повноваження з частки (акції) (останні часто називають корпоративними правами). • Закон не пов'язує набуття корпоративних прав з внесенням відомостей про їх володільця до ЄДР. • Закон не пов'язує набуття корпоративних прав з внесенням змін до статуту. • Для передачі частки у статутному капіталі іншій особі не потрібно прийняття вищим 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 ст.334 ЦК: 1. Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. • Стаття 655 ЦК. Договір купівлі-продажу 1. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>органом юридичної особи жодного рішення (зокрема і щодо вступу набувача до складу учасників).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Договір купівлі-продажу є зобов'язальним правочином. Внаслідок укладення такого договору виникають обов'язки: покупця сплатити гроші, а продавця - передати майно у власність покупцеві (ст.655 ЦК). Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом (ч.1 ст.334 ЦК). Таким чином, право власності покупця за загальним правилом виникає в момент передання володіння майном, якщо сторони не домовились про інше. • Відчуження частки (перехід права власності на неї) ще не означає, що частка передана у володіння іншої особи (наприклад, покупця). Володіння часткою означає можливість використання володільцем корпоративних прав, пов'язаних з володінням часткою. Тому володіння часткою виникає, коли інші учасники дізнаються про передачу прав. Безумовним доказом передачі частки у володіння є наявність у ЄДР відомостей про володільця частки. Втім, для передачі частки у володіння досить сповіщення інших учасників про те, що корпоративні права передані. 	
28	1) Що спадкується – право на участь, право на частку, ще	<ul style="list-style-type: none"> • Право на участь вочевидь не спадкується, бо товариство може відмовити у вступі до 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 55 Закону «Про господарські товариства». правонаступники (спадкоємці) учасника товариства з

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>щось?</p> <p>2) Чи вправі спадкоємець частки у статутному капіталі товариства укласти договір про її відчуження до прийняття загальними зборами учасників товариства рішення про прийняття його у товариство?</p>	<p>товариства.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Право власності на частку теж не спадкується, бо з правом на частку пов'язане право із частки, чого в цьому випадку нема, оскільки для набуття права із частки вимагається вступ до товариства. • Спадкується інше благо – можливість вступу до товариства за згодою товариства та право на одержання частини майна товариства, якщо спадкоємець не вступив до товариства. Тому спадкоємець не може частку продати, подарувати тощо до прийняття загальними зборами учасників товариства рішення про прийняття його у товариство. • Водночас якщо товариство відмовило спадкоємцю у прийнятті його до товариства, або сам спадкоємець відмовився вступити, у спадкоємця виникає право вимоги до товариства щодо одержання частини майна товариства. Цю вимогу спадкоємець може відступити (наприклад, на виконання зобов'язального договору купівлі-продажу, дарування вимоги тощо) на загальних підставах. 	<p>обмеженою відповідальністю</p> <p>...</p> <p>При відмові правонаступника (спадкоємця) від вступу до товариства з обмеженою відповідальністю або відмові товариства у прийнятті до нього правонаступника (спадкоємця) йому видається у грошовій або натуральній формі частка у майні, яка належала реорганізованій або ліквідованій юридичній особі (спадкодавцю), вартість якої визначається на день реорганізації або ліквідації (смерті) учасника. У цих випадках розмір статутного капіталу товариства підлягає зменшенню.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 512 ЦК. Підстави заміни кредитора у зобов'язанні <ol style="list-style-type: none"> 1. Кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок: <ol style="list-style-type: none"> 1) передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги); <p>...</p>
29	<p>Чи потрібно враховувати частку у разі смерті чи ліквідації одного з учасників, в тому числі в разі, коли два учасника з часткою в статутному капіталі 50/50?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Потрібно. Розглянемо два варіанта: <ol style="list-style-type: none"> 1) У разі смерті фізичної особи <ul style="list-style-type: none"> • Товариство може відмовити спадкоємцю у прийнятті його до товариства (ч.2 ст.55 Закону про господарські товариства). Тоді померлий учасник вибуває з товариства. • Але доки цього не сталося, повноваження 	<p>1) У разі смерті фізичної особи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 55 Закону «Про господарські товариства». правонаступники (спадкоємці) учасника товариства з обмеженою відповідальністю <p>...</p> <p>При ... відмові товариства у прийнятті до нього правонаступника (спадкоємця) йому видається у грошовій</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>учасника здійснює особа, яка управляє спадщиною (ст.1285 ЦК), або виконавець заповіту (ст.1290 ЦК). Учасники товариства можуть спонукати нотаріуса призначити управителя (ст.1288 ЦК).</p> <ul style="list-style-type: none"> • У разі смерті єдиного учасника товариства – до товариства безумовно вступає спадкоємець. • У разі відсутності спадкоємців – діють правила щодо відумерлої спадщини. <p>2) У разі ліквідації юридичної особи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вочевидь, під час ліквідації засновника його частка у товаристві з якихось причин не була включена до ліквідаційної маси. • Відповідно до ст.10 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» наявність у Єдиному державному реєстрі (ЄДР) певних відомостей створює презумпцію їх достовірності. Така презумпція, втім, може бути спростованою, а особи, яким відомо про недостовірність відомостей з ЄДР, не вправі на них посилались. За змістом ч.2 ст.46 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч.2 ст.104 та ст.111 ЦК юридична особа може вважатися ліквідованою лише за наявності двох обставин: по-перше, вона не має майна (все майно реалізоване), по-друге, до ЄДР внесено запис про її ліквідацію. Оскільки у 	<p>або натуральній формі частка у майні, яка належала реорганізованій або ліквідованій юридичній особі (спадкодавцю), вартість якої визначається на день реорганізації або ліквідації (смерті) учасника. У цих випадках розмір статутного капіталу товариства підлягає зменшенню.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 1285 ЦК. Управління спадщиною Якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, - відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини ... • Стаття 1288 ЦК. Призначення виконавця заповіту нотаріусом Виконавець заповіту може бути призначений нотаріусом за місцем відкриття спадщини, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо виконавець заповіту відмовився від виконання заповіту чи був усунений від його виконання і якщо цього потребують інтереси спадкоємців. • Стаття 1290 ЦК. Повноваження виконавця заповіту Виконавець заповіту зобов'язаний: ... 4) управляти спадщиною; ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>випадку, що розглядається, юридична особа ще має майно – частку у статутному капіталі товариства – її не можна вважати ліквідованою, а запис в ЄДР про те, що юридична особа є ліквідованою, не відповідає дійсності. Відтак заінтересованим особам слід досягти скасування запису у ЄДР про ліквідацію юридичної особи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Також проти керівника товариства, у разі завдання ним збитків товариству, можливо буде подати похідний позов. 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 1277 ЦК. Відумерлість спадщини <ol style="list-style-type: none"> 1. У разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. 2. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини. 3. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцем відкриття спадщини. 4. Територіальна громада, яка стала власником відумерлого майна, зобов'язана задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця, що заявлені відповідно до статті 1231 цього Кодексу. 5. Спадщина, не прийнята спадкоємцями, охороняється до визнання її відумерлою відповідно до статті 1283 цього Кодексу. 2) <i>У разі ліквідації юридичної особи</i> <ul style="list-style-type: none"> • Ст.104 ЦК. Припинення юридичної особи <ul style="list-style-type: none"> ... 2. Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення. ... • Стаття 111 ЦК. Порядок ліквідації юридичної особи <ul style="list-style-type: none"> ... 2. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана повідомити учасників юридичної особи, суд або орган, що прийняв

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>рішення про припинення юридичної особи, про її участь в інших юридичних особах та/або надати відомості про створені нею господарські товариства, дочірні підприємства.</p> <p>...</p> <p>4. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів щодо інвентаризації майна юридичної особи, що припиняється, а також майна її філій та представництв, дочірніх підприємств, господарських товариств, а також майна, що підтверджує її корпоративні права в інших юридичних особах, виявляє та вживає заходів щодо повернення майна, яке перебуває у третіх осіб.</p> <p>У випадках, установлених законом, ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує проведення незалежної оцінки майна юридичної особи, що припиняється.</p> <p>...</p> <p>8. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, що включає відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог та результат їх розгляду.</p> <p>Проміжний ліквідаційний баланс затверджується учасниками юридичної особи, судом або органом, що прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи.</p> <p>9. Виплата грошових сум кредиторам юридичної особи, що ліквідується, у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, провадиться у порядку черговості, встановленому статтею 112 цього Кодексу.</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>У разі недостатності в юридичної особи, що ліквідується, коштів для задоволення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) організовує реалізацію майна юридичної особи.</p> <p>...</p> <p>11. Після завершення розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає ліквідаційний баланс, забезпечує його затвердження учасниками юридичної особи, судом або органом, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, та забезпечує подання органам доходів і зборів.</p> <p>12. Майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування), передається учасникам юридичної особи, якщо інше не встановлено установчими документами юридичної особи або законом.</p> <p>13. Документи, що підлягають обов'язковому зберіганню, передаються в установленому законодавством порядку відповідним архівним установам.</p> <p>14. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує подання державному реєстраторові документів, передбачених законом для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи в установленій законом строк.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ст.10 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». Статус документів та відомостей, внесених до Єдиного державного реєстру <p>1. Якщо документи та відомості, що підлягають внесенню</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>до Єдиного державного реєстру, внесені до нього, такі документи та відомості вважаються достовірними і можуть бути використані у спорі з третьою особою.</p> <p>2. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, є недостовірними і були внесені до нього, третя особа може посилатися на них у спорі як на достовірні. Третя особа не може посилатися на них у спорі у разі, якщо вона знала або могла знати про те, що такі відомості є недостовірними.</p> <p>3. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, не внесені до нього, вони не можуть бути використані у спорі з третьою особою, крім випадків, коли третя особа знала або могла знати ці відомості.</p> <p>4. Відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, використовуються для ідентифікації юридичної особи або її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, фізичної особи - підприємця, у тому числі під час провадження ними господарської діяльності та відкриття рахунків у банках та інших фінансових установах.</p>
30	<p>1) Момент виходу учасника із товариства – з дати подачі учасником заяви про вихід чи з урахуванням дотримання учасником 3-х місячного (або іншого, передбаченого статутом) строку повідомлення про вихід?</p> <p>Чи з дати розгляду зборами заяви про вихід?</p> <p>Чи з моменту державної реєстрації відповідних змін до</p>	<p>1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Буквальне прочитання ч.1 ст.148 ЦК може розцінюватися так, що момент виходу – не раніше, ніж через 3 місяці з дати подачі заяви. Втім, розумне пояснення цьому знайти важко. До того ж законом не встановлені наслідки неповідомлення. • Вдаємося до цільового тлумачення – видається, що 3-х місячний строк передбачався для «пом'якшення удару» як для товариства, так і для учасника. • Проте учасник впродовж цього строку не 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 148 ЦК. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю <p>Учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право вийти з товариства, повідомивши товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу, якщо інший строк не встановлений статутом.</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 54 Закону «Про господарські товариства». Оплата вартості майна при виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю <p>...</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>установчих документів? Яке правове значення та які правові наслідки має неповідомлення учасником товариства про свій вихід за три місяці до виходу (ст. 126, 148 ЦК України, ст. 71 Закону України «Про господарські товариства»)?</p> <p>1-1) Якщо учасник вважається таким, що вибув з товариства з моменту подання ним заяви про вихід, то яким саме чином фіксується подання заяви.</p>	<p>мотивований у процвітанні товариства, а товариство може вдатися до виведення активів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оскільки розрахунок з учасником, що вийшов, проводиться у строк до 12 місяців, то 3-місячний строк втрачає сенс. Наслідки неповідомлення учасником про свій вихід за 3 місяці до виходу законом не передбачені. • Подібну позицію роз'яснює Пленум ВСУ (п.24 Постанови №13) • Врегулювання ситуації пропонується законопроектом про ТОВ (ст.12). • Тож учасник є таким, що вийшов, з дати подання ним заяви. • Дати розгляду питання зборами та внесення змін до ЄДР значення не мають (у цьому аспекті. Можуть мати значення для третіх осіб). Товариство повинно внести зміни до статуту та зареєструвати це в ЄДР – це його обов'язок, і вирішувати щось на власний розсуд товариство тут не може. <p>1-1) Як завжди, коли одна сторона звертається до іншої з заявою. Доказом звернення може бути, наприклад, повідомлення про вручення цінного листа органами зв'язку, розписка відповідного працівника товариства про одержання заяви, відмітка на копії заяви про одержання заяви.</p>	<p>Виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу.</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пункт 28 Постанови № 13 Пленуму Верховного Суду від 24.10.2008 р.: <p>...</p> <p>Вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є дата подачі ним заяви про вихід відповідній посадовій особі товариства або вручення заяви цим особам органами зв'язку.</p> <p>...</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>2) Якщо учасник вважається таким, що вибув з товариства з моменту подання ним заяви про вихід то яким чином повинен обраховуватись кворум та голоси на зборах, які будуть проводитись в подальшому до внесення змін про вихід учасника у статут та їх держреєстрації – з урахуванням чи без урахування його частки? Чи вправі він брати участь у таких зборах та голосувати на них самостійно?</p> <p>3) Чи вправі учасник відкликати або відмовитись від своєї заяви про вихід з товариства до моменту внесення про це змін у статут товариства та їх держреєстрації? Які правові наслідки відкликання заяви про вихід з товариства?</p>	<p>2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 дня виходу учасник (колишній) не вправі брати участі у зборах, кворум визначається без урахування його частки (якої вже нема). Подальше внесення змін до статуту – всього лише приведення статуту і ЄДР у відповідність з дійсним станом речей. <p>3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учасник може «відкликати» або «відмовитись від своєї заяви про вихід з товариства» до моменту внесення про це змін у статут товариства та їх держреєстрації лише за згодою товариства, яка дається загальними зборами. Оскільки учасник, що подав заяву про вихід, негайно перестає бути учасником, то насправді йдеться про те, що учасник бажає знов вступити до товариства. 	
31	<p>З якого саме моменту таким учасником, що вибув, стає учасник, якого <u>виключено</u> за рішенням загальних зборів: з моменту прийняття товариством рішення про виключення; з моменту повідомлення про таке рішення</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Виключення учасника – це одностороння юридична дія, яка вчиняється незалежно від волі учасника, якого виключають. Тому момент, коли такий учасник дізнався про виключення, значення не має. Закон також не пов'язує чинність рішення про виключення з внесенням змін до статуту чи до ЄДР. 	<ul style="list-style-type: none"> • Закон «Про господарські товариства» Стаття 64. Виключення з товариства з обмеженою відповідальністю Учасника товариства з обмеженою відповідальністю, який систематично не виконує або неналежним чином виконує обов'язки, або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства, може бути виключено з товариства на основі

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	учасника, якого виключено (якщо він не був присутнім на зборах); з моменту внесення змін до статуту; з моменту внесення змін до ЄДР?	<ul style="list-style-type: none"> • Тому учасник є виключеним з товариства з моменту прийняття товариством рішення про виключення. • Політико-правовим підґрунтям цього підходу є таке. Якщо б моментом виключення був би не момент прийняття рішення, а більш пізній момент, то це дало б змогу товариству у період між цими моментами штучно вивести активи з товариства, аби знизити суму, належну до сплати учаснику. Наприклад, товариство могло б довго не повідомляти учаснику про виключення і навмисно не скликати зборів і не вносити змін до статуту і ЄДР, аби учасник не вважався ще виключеним. Така можливість видається несправедливою. 	рішення, за яке проголосували учасники, що володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів учасників товариства. При цьому цей учасник (його представник) у голосуванні участі не бере.
32	1) Коли виникають корпоративні права у учасників товариства з обмеженою відповідальністю: з моменту укладення договору дарування частки в статутному капіталі та переходу права власності на неї по договору, чи з моменту прийняття вищим органом юридичної особи позитивного рішення щодо вступу відповідної особи до складу учасників такої юридичної особи, внесення змін у статут товариства в частині зміни складу учасників та реєстрації таких відомостей у ЄДР?	<ul style="list-style-type: none"> • Наявність чи відсутність статусу учасника не пов'язана з наявністю чи відсутністю права власності на частку. Приклад: якщо частка передана за нікчемним договором або взагалі без законних підстав (набувач зареєстрований у ЄДР як учасник, внесені зміни до статуту), то власником лишається колишній учасник, а набувач є володільцем, має статус учасника і сприймається третіми особами як власник (доки справжній власник не поверне володіння). • Тому перехід права власності сам по собі ще не означає, що новий власник набув статусу учасника. Він стане учасником, коли набуде володіння часткою. Водночас жодного «вступу» нового власника до 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 ст.334 ЦК: <ol style="list-style-type: none"> 1. Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. • Стаття 655 ЦК. Договір купівлі-продажу <ol style="list-style-type: none"> 1. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму. • Стаття 717 ЦК. Договір дарування <ol style="list-style-type: none"> 1. За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>2) Від імені кого повинно реалізовуватись корпоративне право брати участь у загальних зборах, які вирішують питання щодо вступу особи, яка новим власником частки до складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю, внесення змін у статут товариства в частині зміни складу учасників - учасник, який відчужив свою частку шляхом укладення договору дарування, чи новий власник частки згідно укладеного договору дарування?</p>	<p>товариства не відбувається, і збори не вправі вирішувати питання про «вступ» (відповідно у подібних зборах ніхто не вправі голосувати, включаючи колишнього і нового учасників). Збори мають виконати суто технічну функцію – внести зміни до статуту у зв'язку з передачею володіння часткою і подати на реєстрацію. На зборах щодо внесення змін у статут голосує новий учасник. Як збори не виконають цю технічну функцію, то товариство можна спонукати в судовому порядку.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Закон не пов'язує набуття корпоративних прав з внесенням відомостей про їх володільця до ЄДР. • Закон не пов'язує набуття корпоративних прав з внесенням змін до статуту. • Для передачі частки у статутному капіталі іншій особі не потрібно прийняття вищим органом юридичної особи жодного рішення (зокрема і щодо вступу набувача до складу учасників). • Договір купівлі-продажу є зобов'язальним правомочим. Внаслідок укладення такого договору виникають обов'язки: покупця сплатити гроші, а продавця - передати майно у власність покупцеві (ст.655 ЦК). Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом (ч.1 ст.334 ЦК). Таким чином, право власності покупця за 	<p>2. Договір, що встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є договором дарування.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 715 ЦК. Договір міни <ol style="list-style-type: none"> 1. За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар. 2. Кожна із сторін договору міни є продавцем того товару, який він передає в обмін, і покупцем товару, який він одержує взамін. 3. Договором може бути встановлена доплата за товар більшої вартості, що обмінюється на товар меншої вартості. 4. Право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання майна обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом. • ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>загальним правилом виникає в момент передання володіння майном, якщо сторони не домовились про інше. Такі ж висновки можна зробити й у випадках дарування чи міни.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відчуження частки (перехід права власності на неї) ще не означає, що частка передана у володіння іншої особи (наприклад, покупця). Володіння часткою означає можливість використання володільцем корпоративних прав, пов'язаних з володінням часткою. Тому володіння часткою виникає, коли інші учасники дізнаються про передачу прав. Безумовним доказом передачі частки у володіння є наявність у ЄДР відомостей про володільця частки. Втім, для передачі частки у володіння досить сповіщення інших учасників про те, що корпоративні права передані. 	
33	Наслідки невнесення вкладу учасником товариства.	<ul style="list-style-type: none"> • Законом не передбачено неврахування голосів учасника, який не вніс вклад. • Наслідки невнесення вкладу учасником – залежно від редакції Закону, яка діяла на той час. • При прийнятті рішення про виключення учасника, цей учасник не бере участь у голосуванні незалежно від внесення вкладу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.3 ст.52 Закону «Про господарські товариства» (в редакції до 21.04.2011). Статутний (складений) капітал товариства з обмеженою відповідальністю. ... Частина статутного капіталу, що залишилася несплаченою, підлягає сплаті протягом першого року діяльності товариства. Якщо учасники протягом першого року діяльності товариства не сплатили повністю суму своїх вкладів, товариство повинне оголосити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до статуту в установленому порядку або прийняти рішення про ліквідацію товариства.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<ul style="list-style-type: none"> • Ч.2 ст.52 Закону «Про господарські товариства» (чинна редакція) ... Якщо учасники до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства не внесли (не повністю внесли) свої вклади, загальні збори учасників приймають одне з таких рішень: про виключення із складу товариства тих учасників, які не внесли (не повністю внесли) свої вклади, та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі; про зменшення статутного капіталу та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі; про ліквідацію товариства. • Ст.64 Закону «Про господарські товариства». Виключення з товариства з обмеженою відповідальністю Учасника товариства з обмеженою відповідальністю, який систематично не виконує або неналежним чином виконує обов'язки, або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства, може бути виключено з товариства на основі рішення, за яке проголосували учасники, що володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів учасників товариства. При цьому цей учасник (його представник) у голосуванні участі не бере. Виключення учасника з товариства призводить до наслідків, передбачених статтями 54 і 55 цього Закону.
34	Чи повинна особа, яка посилається на свій статус учасника товариства, довести сплату свого внеску як підставу виникнення у нього	<ul style="list-style-type: none"> • Не повинен. • Розмір належних учасникам часток у статутному капіталі (якими і обумовлюється обсяг корпоративних прав кожного учасника) визначається статутом 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 50 Закону «Про господарські товариства». Поняття товариства з обмеженою відповідальністю Товариством з обмеженою відповідальністю визнається товариство, що має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	корпоративних прав?	<p>(ст.50 Закону «Про господарські товариства»).</p> <p>Тому учасник має всі свої корпоративні права вже з моменту реєстрації товариства – незалежно від того, чи вніс він свій внесок, чи ні.</p> <ul style="list-style-type: none"> Крім того, відповідно до ст.10 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» діє презумпція достовірності відомостей ЄДР. Якщо особа зазначена в ЄДР як учасник, вона не повинна доводити свого статусу учасника. Доводити має сторона, яка заперечує вірність відомостей з ЄДР. 	<p>документами.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ч.ч.1-3 ст.10 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Статус документів та відомостей, внесених до Єдиного державного реєстру <ol style="list-style-type: none"> Якщо документи та відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, внесені до нього, такі документи та відомості вважаються достовірними і можуть бути використані у спорі з третьою особою. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, є недостовірними і були внесені до нього, третя особа може посилається на них у спорі як на достовірні. Третя особа не може посилається на них у спорі у разі, якщо вона знала або могла знати про те, що такі відомості є недостовірними. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, не внесені до нього, вони не можуть бути використані у спорі з третьою особою, крім випадків, коли третя особа знала або могла знати ці відомості.
35	<p>Чи може бути укладений договір (у тому числі мирова угода) між учасником, який вийшов з товариства, і товариством щодо розміру або суми, що має бути сплачена учаснику у зв'язку з виходом?</p> <p>Хто приймає рішення про укладення такого договору з боку товариства – вищий чи виконавчий орган?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Питання, пов'язані з виплатою частки у статутному капіталі, вирішені у законі. В силу закону виникає обов'язок товариства виплатити колишньому учаснику вартість частини майна товариства, пропорційну його частці у статутному капіталі, у строк 12 місяців. В учасника виникає кореспондуюче право вимоги. Це, втім, не означає, що сторони не можуть домовитись про зміну своїх прав і обов'язків, які вже виникли в силу закону. Це може бути, зокрема, відступне (наприклад, заміна грошей майном) чи 	<ul style="list-style-type: none"> Стаття 54 Закону «Про господарські товариства». Оплата вартості майна при виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю <p>При виході учасника з товариства з обмеженою відповідальністю йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. Виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу. На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі.</p> <p>Учаснику, який вибув, виплачується належна йому частка прибутку, одержаного товариством в даному році до</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>новація. Зокрема, новація може бути корисною, якщо сторони по-різному оцінюють вартість майна. Тоді вони можуть укласти договір (у тому числі мирову угоду), яким замість невідомої достеменно суми визначають конкретну, на яку погодились.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Закон не відносить прийняття рішення щодо укладення таких договорів до виключної компетенції зборів. • Тож договір може бути укладений виконавчим органом. Тим більше, що суму, належну до сплати за законом, визначає від імені товариства виконавчий орган, а не збори. • Втім, збори можуть вирішити і це питання, як і будь-яке інше (ч.1 ст.98 ЦК). Якщо належну до сплати суму визначили збори, то вони тим самим віднесли це питання до своєї компетенції, тож і змінити суму (та й строк виплати) договором можна лише за рішенням зборів. Якщо ж менеджер у цьому випадку укладе договір без згоди зборів, до нього може бути пред'явлений (похідний у тому числі) позов. 	<p>моменту його виходу. Майно, передане учасником товариству тільки в користування, повертається в натуральній формі без винагороди.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ст. 600 ЦК. Припинення зобов'язання переданням відступного <ol style="list-style-type: none"> 1. Зобов'язання припиняється за згодою сторін внаслідок передання боржником кредиторів відступного (грошей, іншого майна тощо). Розмір, строки й порядок передання відступного встановлюються сторонами. • Ч.ч. 2, 3 ст. 604 ЦК. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін <p>...</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Зобов'язання припиняється за домовленістю сторін про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими ж сторонами (новація). 3. Новація не допускається щодо зобов'язань про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, про сплату аліментів та в інших випадках, встановлених законом. • Ч.1 ст.98 ЦК. Загальні збори учасників товариства <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні збори учасників товариства мають право приймати рішення з усіх питань діяльності товариства, у тому числі і з тих, що передані загальними зборами до компетенції виконавчого органу.
36	Існує думка, що вихід із складу учасників та передача свої частки іншій особі шляхом подання заяви, без укладення відповідного договору, є порушенням вимог статті 147 Цивільного кодексу України,	<ul style="list-style-type: none"> • При відступленні частки учасником іншій особі не відбувається виходу цього учасника з товариства. Відбувається передача володіння часткою колишнім учасником новому. • Правові підстави (кауза) для передання володіння часткою можуть бути різними. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 статті 147 ЦК. Перехід частки (її частини) учасника у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю до іншої особи <ol style="list-style-type: none"> 1. Учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право продати чи іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі одному або кільком учасникам цього товариства.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>якою передбачено що передача (перехід) права на майно (та майнових прав) однією особою іншій особі повинно здійснюватися шляхом продажу, дарування, тощо, тобто має бути оформлена як договір.</p>	<p>Так, підставою може бути певний зобов'язальний договір: купівлі-продажу, міни, дарування тощо. Підставою може бути вимога закону. Наприклад, якщо учасник набув частку без правової підстави (зокрема за нікчемним договором) або на підставі, яка відпала (зокрема за оспорюваним договором, визнаним недійсним), учасник повинен повернути володіння часткою попередньому учаснику без жодного договору (ч.1 ст.1212 ЦК).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Передання володіння має здійснюватися за згодою обох сторін. Таким чином, має бути договір про передання або відступлення частки (акт приймання – передачі). Такий договір (акт) має бути навіть тоді, коли обов'язок відступити частку виник не з зобов'язального договору, а з закону. Водночас договір про передання або відступлення (акт приймання – передачі) не є зобов'язальним договором. Він є речовим (точніше, абсолютним) договором. Тому плутати договір передання або відступлення частки (акт) з зобов'язальним договором (наприклад, купівлі-продажу) не можна. • Договір про передання або відступлення частки (акт приймання – передачі) не обов'язково має міститися в одному документі. Можливо, наприклад, подання двох заяв: від володільця частки про те, що він передає її іншій особі, і від цієї особи про те, що вона згодна стати учасником 	

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		замість старого учасника.	
37	Відчуження майна у формі заяви не допускається, оскільки нотаріус, відповідно до ст. 78 Закону України «Про нотаріат», засвідчує справжність підпису на документах, зміст яких не суперечить закону і які не мають характеру угод.	<ul style="list-style-type: none"> • Договір про відступлення частки може бути нотаріально посвідчений за бажанням сторін. Втім, закон цього не вимагає. • Закон, дійсно, забороняє нотаріально засвідчувати справжність підпису на договорах чи односторонніх правочинах. Така заборона видається нерозумною, її слід скасувати. Доки цього не сталося, варто враховувати, що хоча заява учасника про передання частки і заява нового учасника про згоду її прийняти разом складають договір, тим не менше кожна із заяв договором чи іншим правочином не є. Перша є офертою, друга – акцептом. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.1 ст. 78 Закону України «Про нотаріат» Нотаріус, посадова особа органу місцевого самоврядування, начальник установи виконання покарань засвідчують справжність підпису на документах, зміст яких не суперечить законів і які не мають характеру угод та не містять у собі відомостей, що порочать честь і гідність людини.
38	Чи може бути визнаний недійсним на підставі невідповідності вимогам ст. 29 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» з мотивів недодержання нотаріальної форми правочину, договір купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства, укладений у простій письмовій формі, якщо одночасно з його укладенням відчужувач здійснив нотаріально посвідчену заяву про відступлення своєї частки?	<ul style="list-style-type: none"> • Наслідки недодержання нотаріального посвідчення документу про передання прав засновника (учасника) іншій особі досліджувалось в постанові Верховного Суду України від 8 квітня 2015 року про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 15 жовтня 2014 року у справі N 917/207/14. Втім, у цій справі йшлося про відносини, що виникли у 2005 – 2007 роках. • Вимогу про нотаріальне посвідчення договорів про перехід чи передання частки учасника у статутному капіталі товариства містив Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» у редакції, що діяла до 6.06.2011 р. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.3 ст.29 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (у редакції до 6.06.2011 р.): 3. У разі внесення змін до установчих документів, які пов'язані із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи, крім документів, які передбачені частиною першою цієї статті, додатково подається або копія рішення про вихід юридичної особи із складу засновників (учасників), завірена в установленому порядку, або нотаріально засвідчена копія заяви фізичної особи про вихід зі складу засновників (учасників), або нотаріально засвідчена копія документа про перехід чи передання частки учасника у статутному капіталі товариства, або нотаріально посвідчений договір про такий перехід чи передання, або рішення уповноваженого органу юридичної особи про примусове виключення засновника (учасника) зі складу засновників (учасників) юридичної особи, якщо це передбачено

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<ul style="list-style-type: none"> • Ні чинна редакція Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», ні попередні редакції Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» (починаючи з 6.06.2011 р.) не містили вимогу про нотаріальне посвідчення договорів про відчуження чи передання часток у статутному капіталі. • Тож недодержання нотаріального посвідчення таких правочинів починаючи з 6.06.2011 р. не має юридичних наслідків і не впливає на їх дійсність. 	<p>законом або установчими документами юридичної особи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ч.4 ст.17 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» (чинна редакція): <p>4. Для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у тому числі змін до установчих документів юридичної особи, подаються такі документи:</p> <p>...</p> <p>10) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про вихід із складу засновників (учасників) та/або заява фізичної особи про вихід із складу засновників (учасників), та/або договору, іншого документа про перехід чи передачу частки засновника (учасника) у статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи, та/або рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про примусове виключення із складу засновників (учасників) юридичної особи або ксерокопія свідоцтва про смерть фізичної особи, судові рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою - у разі внесення змін, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи.</p> <p>...</p>
39	Чи є можливим відкликання документів про відступлення частки до внесення змін до статуту товариства та їх державної реєстрації в частині змін у складі учасників товариства?	<ul style="list-style-type: none"> • Якщо такий документ наданий товариству, то передання частки вже відбулося. Тож «відкликання» документа за правовою природою є зворотним переданням частки. Це можливо і до внесення змін до статуту товариства та їх державної реєстрації в частині змін у складі учасників товариства. 	
40	Чи можуть акціонери	<ul style="list-style-type: none"> • Так, можуть. Детальне законодавче 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 6 ЦК. Акти цивільного законодавства і договір

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>(учасники) укласти договори про особливості реалізації їхніх прав (корпоративні договори/ акціонерні угоди/ угоди між учасниками)?</p>	<p>врегулювання договорів між акціонерами (учасниками) (shareholder's agreements) не є поширеною світовою практикою, зокрема у країнах ЄС. Навіть якщо такі договори прямо не передбачені законодавчо чи у статуті, можливість їх укладення презюмується, виходячи з принципу свободи договору.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законом, а також статутом (у випадках, коли це не суперечить закону) встановлюються права та повноваження акціонерів (учасників): право відчужити акції (частки), наявність чи відсутність переважного права на її придбання в інших учасників, повноваження акціонерів (учасників) брати участь у зборах і голосувати на них тощо. Договором може бути встановлений порядок реалізації визначених законом чи статутом прав та повноважень (наприклад, обов'язок щодо придбання акцій (часток) за певних умов, чи обов'язок утримуватися від використання переважного права, чи обов'язок голосувати на зборах певним чином тощо). • В разі порушення такого договору винна сторона зобов'язана відшкодувати збитки. Договором може бути передбачена неустойка за його порушення. • Договір між учасниками (акціонерами) є обов'язковим тільки для його сторін. Тому його порушення не може впливати на дійсність договору з третьою особою, на 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. 2. Сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. 3. Сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. <p>Сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 29 Закону «Про акціонерні товариства». Обов'язки акціонерів <p>...</p> <p>Статутом товариства може бути передбачена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на акціонерів покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання.</p> <p>...</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>дійсність рішення загальних зборів.</p> <ul style="list-style-type: none"> Розкриття інформації про укладені договори може вплинути на вартість акцій (часток). Адже за відсутності договору міноритарій, що набуває акції (частку), може переконувати інших акціонерів (учасників), наприклад, голосувати певним чином. За наявності договору про порядок голосування він таку можливість втрачає, адже сторони договору вже погодилися голосувати певним чином. 	
41	Проблематика питання захисту опосередкованих корпоративних прав.	<ul style="list-style-type: none"> Опосередковані корпоративні права не підлягають судовому захисту. Похідний позов також не вирішить проблему, оскільки буде подаватися «безпосереднім» учасником (акціонером) товариства. Видається, що проблему виведення активів із дочірніх товариств слід вирішувати у рамках кримінального провадження. 	<ul style="list-style-type: none"> Стаття 60 КПКУ. Заявник Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим. <p>...</p>
42	Чи є керуючий санацією господарського товариства за відсутності затвердженого судом плану санації у справі про банкрутство особою, що уповноважена представляти інтереси та захищати корпоративні права такого суб'єкта господарювання, зокрема, шляхом участі у загальних зборах?	<ul style="list-style-type: none"> На нашу думку, керуючий санацією господарського товариства з моменту його призначення є особою, що уповноважена представляти інтереси та захищати корпоративні права такого суб'єкта господарювання, зокрема, шляхом участі у загальних зборах товариства, за відсутності затвердженого судом плану санації у справі про банкрутство. Оскільки набуття ним повноважень пов'язане із винесенням господарським судом ухвали про введення процедури санації та призначення 	<p>Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»:</p> <ul style="list-style-type: none"> Стаття 28 «Введення процедури санації боржника»: <ol style="list-style-type: none"> Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів виносить ухвалу про введення процедури санації строком на шість місяців. <p>...</p> <ol style="list-style-type: none"> Ухвала господарського суду про введення процедури санації та призначення керуючого санацією набирає чинності з дня її винесення. З моменту винесення ухвали про введення процедури

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>керуючого санацією. І не пов'язане із затвердженням плану санації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Саме з моменту винесення судом ухвали про призначення арбітражного керуючого керуючим санацією до нього переходить управління боржником. Керівник боржника звільняється з посади. Зупиняються повноваження органів управління боржника - юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління передаються керуючому санацією 	<p>санації:</p> <p>керівник боржника звільняється з посади у порядку, визначеному законодавством;</p> <p>управління боржником переходить до керуючого санацією;</p> <p>зупиняються повноваження органів управління боржника - юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління передаються керуючому санацією, за винятком повноважень, передбачених планом санації.</p>
II.3	<i>Питання щодо інших юридичних осіб та загального регулювання</i>		
43	<p>Главою 12 ГК передбачено існування господарських об'єднань. При цьому ГК не містить всіх необхідних положень, що регулювали б діяльність господарських об'єднань. Чи може застосовуватись ЗУ «Про господарські товариства» до відносин, що виникають з приводу управління господарськими об'єднаннями (за аналогією чи безпосередньо)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Господарські об'єднання були створені за часів СРСР як такі, що здійснювали управлінські функції щодо своїх «членів» - державних підприємств. В сучасній термінології вони були холдингами, тобто їм належали корпоративні права щодо «членів», які мають розглядатися як дочірні підприємства. • При «переосмисленні» цього інституту у ГК була передбачена можливість створення об'єднання добровільно його майбутніми членами, але при цьому зберегли, тим не менше, посилання на «централізацію» управлінських функцій (див., наприклад, визначення корпорації у ч.3 ст.120 ГК). • Звичайно, ніхто добровільно власні повноваження не віддасть. Тим не менше об'єднання створювались і добровільно. У 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.3 ст.120 ГК. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств <p>3. Корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		<p>таких випадках об'єднанню «делегувалися» функції, які лише видавалися як управлінські – наприклад, «право» лобіювати інтереси членів. Це стимулювалось тим, що не було можливості створення громадських об'єднань юридичними особами. Такі об'єднання зараз є громадськими об'єднаннями.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не виключено, що певні «господарські об'єднання» створювались для одержання прибутку і розподілу його між членами. Такі об'єднання, якщо вони є, скидаються на товариства з обмеженою відповідальністю. • Водночас зараз, скоріш за все, існують і об'єднання державних підприємств, які здійснюють управлінські функції щодо своїх членів. • Тож навряд чи можна сформулювати єдиний підхід до всіх об'єднань. Необхідно вивчити установчі документи об'єднання і історію його створення, а тоді вже робити висновки, що це таке – господарське товариство, кооператив, громадська організація, холдинг. Застосовувати слід законодавство, яке регулює відповідну організаційно-правову форму. 	
44	<p>Чи мають застосовуватись до відносин, що виникають з приводу управління фермерським господарством,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фермерське господарство вочевидь є підприємницьким товариством. • Тому воно може бути або господарським товариством, або виробничим 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.ч. 1, 2 ст.1 Закону України "Про фермерське господарство": 1. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>норми Закону України "Про господарські товариства"?</p> <p>Наприклад, про визнання недійсними рішень та внесення змін до статутних документів?</p>	<p>кооперативом (ст.84 ЦК).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Шляхом вивчення статуту слід встановити, чи є конкретне фермерське господарство товариством з обмеженою відповідальністю, чи кооперативом. • Якщо статут не дає змоги встановити це, розумно вважати, що фермерське господарство є кооперативом, бо воно створене родичами. Відповідно мають безпосередньо застосовуватися відповідні норми законодавства про кооперацію. • Втім, в останньому випадку теж можливе застосування правил про господарські товариства за аналогією, якщо законодавство про кооперацію їх не містить. 	<p>виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.</p> <p>2. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ст. 84 ЦК. Підприємницькі товариства <ul style="list-style-type: none"> 1. Товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи.
45	<p>Позовні вимоги, підставність позову, суб'єктний склад у справах про визнання недійсним рішення зборів учасників господарського товариства (які є зацікавленою стороною, але не є учасниками товариства) про зміну місцезнаходження юридичної особи без достатньої правової підстави. На практиці відбувається зміна місцезнаходження Товариства (прийняття такого рішення учасниками товариства на «чужу» адресу без правової</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Застосування ст.93 ЦК в чинній редакції про визначення місцезнаходженням юридичної особи фактичного місця ведення діяльності виглядає помилковим. Адже якщо юридична особа має, наприклад, три заводи у різних місцях, який з них вважати фактичним місцем ведення діяльності? Втім, фізична особа може мати кілька місць проживання (ч.6 ст.29 ЦК). Нема причин, з яких юридична особа не може мати кілька місцезнаходжень. Вона часто і має кілька місцезнаходжень: адреса кожної філії, представництва чи місце, де діє представник юридичної особи, може розглядатися як місцезнаходження 	<ul style="list-style-type: none"> • Стаття 93 ЦК. Місцезнаходження юридичної особи <ul style="list-style-type: none"> 1. Місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку. • Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7.04.2015 р. №289-VIII, з ч.7 ст.16 ГПК виключені слова «згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців»: <p>Справи у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>підстави, державний реєстратор не уповноважений вимагати підтверджуючі документи на предмет права власності чи оренди приміщення за новим розташуванням).</p>	<p>юридичної особи. Водночас видається, що зазвичай під місцезнаходженням все ж розуміється адреса того, хто має максимальні повноваження діяти від імені юридичної особи (де сидить директор – там і місцезнаходження).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Втім, як би не розуміти поняття місцезнаходження товариства – це завжди питання факту. Жодного рішення щодо місцезнаходження вищий орган приймати не повинен, а як прийме – це не повинно мати юридичного значення. Тож і визнавати недійсними такі рішення не слід. • Звертаємо увагу, що в новій редакції ч.7 ст.16 ГПК, яка передбачена Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7.04.2015 р. №289-VIII (набрав чинності 1 травня 2016 року), виключені слова «згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців». Це зроблено як раз для того, щоб не було маніпулювань з реєстрацією місцезнаходження не там, де сидить директор. • Цим же Законом правило про те, що відомості про місцезнаходження товариства мають міститися в статуті, виключено з Закону «Про господарські товариства» - останнього закону, який містив таку вимогу. Це призводило до колізій із ЦК та ГК. 	<p>припиненням діяльності такої особи, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» від 7.04.2015 р. №289-VIII, з ч.2 ст.4 Закону «Про господарські товариства» виключено вимогу про місцезнаходження товариства: <ul style="list-style-type: none"> ... Установчі документи повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, найменування та місцезнаходження. ...

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
46	<p>Потребує додаткового роз'яснення ситуація, коли при отриманні витягу з ЄДР відсутні відомості про обмеження повноважень керівника підприємства. У Статуті цього підприємства такі обмеження можуть бути зазначені.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Діє спростовна презумпція вірності відомостей з ЄДР (ст.10 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»). • Тому кожна особа може покладатись на відомості з ЄДР як на достовірні (ч.1 ст.10 вказаного Закону). • Законодавство не покладає на учасників цивільного обороту обов'язку вивчати статuti контрагентів. Тому видається хибною практика, яка нещодавно поширилась – коли замість чіткого переліку обмежень повноважень членів виконавчого органу юридична особа в ЄДР зазначає: «обмеження повноважень відповідно до статуту». ЄДР, доступний онлайн, призначений для того, щоб контрагент міг швидко розібратись в актуальних повноваженнях представників, не користуючись статутом (який міг і застаріти). Тож видається, що формулювання в ЄДР обмеження повноважень відповідно до статуту» означає, що контрагент не знав і не мав знати про наявність обмежень (навіть якщо вони були у статуті). • Водночас якщо особа знала або могла знати про те, що відомості з ЄДР є недостовірними, вона не може посылатися на них у спорі (ч.ч.2, 3 ст.10 вказаного Закону). Така ситуація, наприклад, може виникнути при наданні кредиту: банки 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.ч. 1-3 ст.10 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Статус документів та відомостей, внесених до Єдиного державного реєстру <ol style="list-style-type: none"> 1. Якщо документи та відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, внесені до нього, такі документи та відомості вважаються достовірними і можуть бути використані у спорі з третьою особою. 2. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, є недостовірними і були внесені до нього, третя особа може посылатися на них у спорі як на достовірні. Третя особа не може посылатися на них у спорі у разі, якщо вона знала або могла знати про те, що такі відомості є недостовірними. 3. Якщо відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, не внесені до нього, вони не можуть бути використані у спорі з третьою особою, крім випадків, коли третя особа знала або могла знати ці відомості.

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
		зазвичай вимагають від позичальників статут, тож можуть перевірити, чи відповідають відомості з ЄДР статуту.	
47	Чи тягне настання обставин, перелічених у статті 13 Закону «Про кооперацію», автоматичне вибуття особи з членів кооперативу, чи таке вибуття відбувається лише в разі прийняття зборами рішення про виключення з кооперативу?	<ul style="list-style-type: none"> • В останньому абзаці ст.13 Закону «Про кооперацію» сказано, що виключення з членів кооперативу може бути оскаржене до суду. • Оскаржене вочевидь може бути лише рішення загальних зборів. • Отже, для припинення членства в кооперативі замало самого лише настання обставин, перелічених у згаданій нормі. Вони можуть бути підставами для виключення особи з членів кооперативу загальними зборами. 	<ul style="list-style-type: none"> • Закон «Про кооперацію»: <ul style="list-style-type: none"> Стаття 13. Припинення членства в кооперативі Членство в кооперативі припиняється у разі: <ul style="list-style-type: none"> добровільного виходу з нього; припинення трудової участі в діяльності виробничого кооперативу; несплати внесків у порядку, визначеному статутом кооперативу; смерті члена кооперативу - фізичної особи; ліквідації члена кооперативу - юридичної особи; припинення діяльності кооперативу. Виключення з членів кооперативу може бути оскаржене до суду.
III	Питання процесуального характеру		
48	Чи є припинення повноважень або відсторонення члена виконавчого органу трудовим спором?	<ul style="list-style-type: none"> • Ні, не є. Це цивільно-правовий інститут. Наслідки – неможливість діяти від імені товариства. • Трудовим спором буде звільнення члена виконавчого органу, вимога про оплату вимушеного прогулу тощо. Такі спори господарськими судами не розглядаються. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.4 ст.12 ГПК. Справи, підвідомчі господарським судам <ul style="list-style-type: none"> 4) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів; • ЦК: <ul style="list-style-type: none"> Стаття 99. Виконавчий орган товариства

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
			<p>...</p> <p>3. Повноваження члена виконавчого органу можуть бути в будь-який час припинені або він може бути тимчасово відсторонений від виконання своїх повноважень.</p> <p>...</p>
49	<p>Виправлення невідповідності відомостей ЄДР дійсному стану речей.</p> <p>Оскарження рішень, дій або бездіяльності державного реєстратора. Скасування реєстраційних дій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Видається, що оскаржувати дії реєстратора слід до адміністративного суду. При цьому в разі задоволення позову судові рішення не може бути підставою для внесення змін до реєстру (крім випадків спонукання вчинити реєстраційну дію, яку реєстратор неправомірно не вчиняє). • Не слід і скасовувати реєстраційну дію. • Особа, заінтересована у вміщенні до ЄДР вірної інформації, має звернутись з позовом до товариства про спонукання здійснити реєстрацію вірних відомостей. Реєстратора не слід залучати до справи ні в якій якості. • При розгляді таких спорів слід встановити, що відомості, на яких наполягає позивач, відповідають дійсності. Наприклад, якщо відомості про належність частки позивачу були незаконно змінені, а в якості учасника записано іншу особу, причому ця особа згодом продала частку добросовісному набувачу, то останній став власником частки, і повернути її позивачу не можна. 	<ul style="list-style-type: none"> • Чинний Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Ч.1 ст.34: 1. Рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єкта державної реєстрації можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України та його територіальних органів або до суду. Ч.6 ст.34: 6. За результатами розгляду скарги Міністерство юстиції України та його територіальні органи приймають мотивоване рішення про: ... 2) задоволення (повне чи часткове) скарги шляхом прийняття рішення про: а) скасування реєстраційної дії - у разі оскарження реєстраційної дії; ...
50	<p>Чи підвідомчі господарським судам справи, пов'язані з вступом до товариства спадкоємців,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Так. Склад учасників має безпосереднє відношення до реалізації корпоративних прав та управління юридичною особою. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ч.4 ст.12 ГПК. Справи, підвідомчі господарським судам 4) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками,

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	правонаступників, щодо статусу учасника особи, якій відчужено частку?		акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів;
51	Чи підвідомчі господарським судам справи за участю фізичних осіб про витребування частки у статутному капіталі, про визнання недійсними договорів про передання часток?	<ul style="list-style-type: none"> • Так. Вирішення таких спорів впливає на склад осіб, які здійснюють управління юридичною особою. • До того ж до вирішення подібних спорів неможливо достеменно знати, хто є учасником товариства, а хто – не є. Тож положення п.4 ч.4 ст.12 ГПК щодо суб'єктного складу сторін слід розуміти таким чином, що йдеться про осіб, які вважають себе учасниками. 	
52	Чи підлягає вирішенню в суді господарської юрисдикції спір між фізичними особами (учасниками одного ТОВ) про стягнення штрафу, передбаченого умовами Попереднього договору, за ухилення від укладення Основного договору купівлі - продажу корпоративних прав?	<ul style="list-style-type: none"> • Так. Цей спір походить з виконання договору, який передбачає зміну складу осіб, які здійснюють управління юридичною особою. 	
53	Які дії суду при розгляді спору про визнання недійсним рішення загальних зборів учасників товариства у випадку, коли оспорюване рішення загальних зборів було скасоване самим товариством під час розгляду спору? Чи має суд	<ul style="list-style-type: none"> • Слід враховувати, що скасування оспорюваного рішення зборів може відбуватися з метою недопущення прийняття рішення судом • Якщо зміни в ЄДР відбулися, позивач має подати позов до товариства про внесення змін до ЄДР 	

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	припинити провадження у справі, чи приймати рішення по суті позовних вимог?	<ul style="list-style-type: none"> • Позивач може наполягати на вирішенні спору по суті. 	
54	<p>Чи підлягають розгляду в порядку господарського судочинства (корпоративних спорів) справи, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності суб'єктів господарювання, які не є господарськими товариствами (кооперативи, приватні, колективні підприємства тощо), якщо стороною у справі є фізична особа?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Підлягають. • Попередня редакція п.4 ч.1 ст.12 ГПК звучала так: «4) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів;». • Таке формулювання обмежувало підвідомчість лише випадками, коли йшлося про господарські товариства. Зараз таких обмежень нема. 	<ul style="list-style-type: none"> • П.4 ч.1 ст.12 ГПК <p>Господарським судам підвідомчі справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 167 ГПК. Зміст корпоративних прав та корпоративних відносин <p>1. Корпоративні права - це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.</p>
55	<p>Чи впливає на вирішення спору той факт, що позивач є одночасно кінцевим бенефіціарним власником товариства, на користь та в інтересах якого укладено оспорювані договори?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ні, цей факт не впливає на вирішення спору. 	
56	Додаткового роз'яснення	<ul style="list-style-type: none"> • Підстави для повернення заяви відсутні. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лист Вищого арбітражного суду від 07.06.2001 № 01-8/665

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>потребує ситуація у разі надходження до суду позовної заяви про визнання незаконним рішення загальних зборів товариства, до якого не додано оспорюваного рішення і не подано клопотання про його витребування.</p>		<p>«Про деякі питання, порушені у доповідних записках про роботу арбітражних судів у 2000 році» (станом на 11.02.2016 лист чинний):</p> <p>... до заяви про визнання акта недійсним додається копія оспорюваного акта або засвідчений витяг з нього. Невиконання вказаної вимоги тягне за собою повернення арбітражним судом позовної заяви згідно з пунктом 3 статті 63 АПК.</p> <ul style="list-style-type: none"> • П. 3.3. постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 26 грудня 2011 року N 18: <ul style="list-style-type: none"> ... суд не вправі повернути позовну заяву на підставі пункту 3 частини першої статті 63 ГПК з мотиву неподання документів, що є доказами, або подання не засвідчених належним чином копій документів, оскільки позивач може їх подавати до закінчення розгляду справи. • П.3 ч.1 ст. 63 ГПК. Повернення позовної заяви <ul style="list-style-type: none"> Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду, якщо: <p>...</p> <p>3) у позовній заяві не вказано обставин, на яких ґрунтується позовна вимога, доказів, що підтверджують викладені в заяві обставини, обґрунтований розрахунок стягуваної чи оспорюваної суми;</p>
57	<p>Реалізація передбаченого п. 2 частини першої статті 83 ГПК України права господарського суду при прийнятті рішення з вирішення корпоративного спору виходити за межі позовних вимог, якщо це необхідно для захисту прав і законних інтересів позивачів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Передбачене у п.2 ст.83 ГПК право суду виходити за межі позовних вимог є застарілим і суперечить ст.43 ГПК «Змагальність». Тому п.2 ст.83 ГПК не повинен застосовуватись. • Позивач до подання позову знає, яке його право порушене, тож має змогу вірно визначити спосіб захисту. 	<ul style="list-style-type: none"> • Господарський процесуальний кодекс: • Стаття 83. Права господарського суду щодо прийняття рішення <p>Господарський суд, приймаючи рішення, має право:</p> <p>...</p> <p>2) виходити за межі позовних вимог, якщо це необхідно для захисту прав і законних інтересів позивачів або третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору і про це є</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>або третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору, і про це є клопотання заінтересованої сторони.</p> <p>Обґрунтування:</p> <p>звертаючись до господарського суду з позовом про захист корпоративних прав, досить часто та як правило фізичні особи, які є або були учасниками товариства з обмеженою відповідальністю, отримавши з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та легалізації громадських формувань актуальні відомості про відповідне товариство, вбачають, що відбулася зміна керівника товариства, змінився розмір статутного капіталу товариства, змінився склад учасників товариства, встановлюють, зокрема, що вони вже не є учасниками товариства або їх частка у статутному капіталі товариства істотно зменшилась. Інформацію щодо підстав таких змін товариство на вимогу учасника (учасника, який вибув) не надає. Такі обставини призводять до того, що особа,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Слід також мати на увазі, що рішення загальних зборів чи інших органів юридичної особи, які не відповідають закону, не створюють юридичних наслідків. Тож заявляти позовну вимогу про визнання таких рішень недійсними не потрібно. Якщо позивач після порушення провадження у справі з'ясував, що існує таке рішення, він може посилатись на його незаконність, а суд при розгляді спору має дати власну оцінку такому рішенню. 	<p>клопотання заінтересованої сторони;</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 43. Змагальність <p>Судочинство у господарських судах здійснюється на засадах змагальності.</p> <p>Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, обґрунтовують свої вимоги і заперечення поданими судом доказами.</p> <p>Господарський суд створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і правильного застосування законодавства.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стаття 38. Витребування доказів <p>Сторона або прокурор у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування господарським судом доказів.</p>

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>не володіючи відповідною інформацією, позовні вимоги про захист свого порушеного права формулює некоректно (наприклад, просить відновити в статусі учасника товариства, відновити про себе дані, як про учасника товариства, в ЄДР тощо). Лише при розгляді справи після надання товариством на вимогу суду відповідних матеріалів або після надання таких матеріалів органом державної реєстрації особа дізнається про наявність певних рішень загальних зборів учасників товариства, про нові редакції статуту товариства, проте на цей час вже обмежена у праві змінити заявлені позовні вимоги на вимоги про визнання недійсними рішень (їх може бути послідовний ряд), про визнання недійсними статутів у відповідних редакціях. Оскільки вимоги у таких спорах мають, як правило, немайновий характер, отже, не можуть бути збільшені; зміна вимог буде пов'язана як зі зміною предмета позову, так і підстав, що не відповідає процесуальним правам позивача, визначеним</p>		

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>ст. 22 ГПК, або може мати місце після початку розгляду справи по суті, буд-які зміни, пов'язані зі зміною предмета позову суд повинен буде розцінити як подання нового позову, що виключить можливість їх" розгляду по суті у вже порушеній справі, що відповідає положенням п. 3.11. постанови пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011 року № 18 "Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції".</p> <p>Разом з тим, спосіб захисту порушеного права має бути належним, що визначається, у тому числі, з урахуванням його ефективності. Тобто, обраний позивачем спосіб захисту порушеного права, у разі задоволення позову, має призвести до відновлення такого права. Однак, відновлення права за наявності чинних рішень зборів товариства, інших актів, можливих правочинів щодо</p>		

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>відчуження частки у статутному капіталі товариства, правомірність яких презюмується, буде неможливий (із практики - матимуть місце звернення до суду щодо роз'яснення його рішення, яке роз'яснити інакше, ніж його викладено, буде неможливо).</p> <p>Надходження до суду клопотання позивача про вихід за межі позовних вимог та з зазначенням, яким чином (позивач фактично наводить вимоги, які просить вирішити, що не були ним заявлені), сприятиме ефективному захисту та відновленню порушеного права позивача.</p> <p>У судовій практиці вихід за межі позовних вимог при вирішенні корпоративних спорів на підставі п. 2 ч. 1 ст. 83 ГПК не зустрічається.</p> <p>У зв'язку з наведеним вище і виникло питання, чи можливий такий вихід за межі позовних вимог та чи відповідатиме це вищенаведеній нормі процесуального закону.</p> <p>У деяких науково-</p>		

№	Питання	Коментар ЦКП	Довідково
	<p>практичних коментарях до ст. 83 ГПК наведена точка зору, що вихід за межі позовних вимог означає лише збільшення кількісного показника розміру заявленої позивачем вимоги; суд не вправі змінювати предмет позову, розглядати позовні вимоги, які не були заявлені позивачем.</p>		